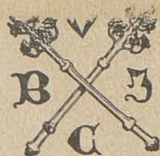
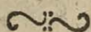

A C

V
B
J
C

Qui legitis flores et humi nascentia fraga.

Non minus Judici turpia sunt multa supplicia, quam Medico multa funera. Remissius imperanti melius paretur. Sen. L. 1 de Clem.

Ten Postępek wybran iest z Praw Cesárskich/ ktory Károlus V. Cesarz/ kazał wydáć po wszystkich swoich Páństwiech/ ktorym sie náuká dáie/ iáko w tych Sądziech á spráwách/ około karánia ná gárdle/ ábo ná zdrowiu/ Sędziowie y kożdy Vrząd ma sie záchowáć/ y postępowáć wedle boiáźni Bożey/ spráwiedliwie/ pobożnie/ rostropnie/ y nie skwápliwie.

Cum Gratia & PRIVILEGIO R. M.

Lazarus Andreæ impreſſit, Cracouiæ

M. D. LXXXII.

A Poniewaž w Koronie POl-
skiey / wßzytki Miástá / Wśi / y
Szláchtá / máią to vprzywileiowá-
nie / že mogą sądźić ná gárdło złoczyn-
cę / tedy kożdemu to potrzebá wiedźieć /
iá° sie w tákich rzeczách ma záchowáć /
áby nieskwápnie / ále z Bożą boiáźnią /
w tákich rzeczách rostropnie á spráwie-
dliwie postępowáli / chcąli vyśdź kará-
nia á gniewu Bożego. Bo iáko nie
grzech złego strácić áby nie szkodźił do-
brym / ták niewinnego wszetecznie
strácić / wielki grzech iest.

Articulus

ARTICVL I.

CI/ którym moc od Bogá dáná iest/ aby sądzili á spráwiedliwością száfowáli/ máią ná to baczenie mieć/ áby spráwiedliwie sądzili/ gdyż sam Bóg to w Piśmie przykázuie: Spráwiedliwie sądźcie Synowie ludzcy/ nie zá dáry/ które záślepiáią sercá mądrych/ á wywrácaią słowá spráwiedliwych. Niemáiąc też baczenia ná osoby/ ále wedle Bogá y spráwiedliwośći/ czyniąc spráwiedliwość káżdému/ ták wielkiému iáko máłému/ vbogiému iako bogátemu/ ták swému iako obcému ábo postronnému. Y nie pátrząc ná żadną rózność osób/ ná zacność ábo też podłość/ żeby iednéy osoby ináczéy niż drugiéy nie sądzili/ iedno kożdégo spráwiedliwie. Abowiém sąd który ludźie spráwuią/ sąd Boży iest. Y przeto Práwá á vstáwy od mądrych ludźi są vczynioné y złożoné/ żeby Sędźia kożdy pilnie ie v śiebie vważáiąc/ prze niewiádomość od prawdziwéy drógi nie zbłądźił: á gdźie rozumié bydź rzecz Spráwiedliwą/ á żeby sie strzégł/ iákoby sie nie odchylił od spráwiedliwośći/ á nie dał sie nikomu odwieśdź od Spráwiedliwégo Sądu/ áni pochlebstwem/

áni przyiáźnią á powinowáctwem / áni boiáźnią á stráchem mocnieyszégo / áni też dáry iákimiżkolwiek. A Sędziowie máią sądźić trzeźwo będąc / nie iedząc áni pijąc Sądy odpráwowáć. Ma też bydź Sędźia mądry / vczony / biegły y spráwiedliwy. Bo przy Sądźiech wiele ná tym záleży / żeby Sędźia mądrze á wedle rozumu vmiał káżdą rzecz v śiebie vważáć / nie ták iáko śie tych czáśów wiele tego przygadza / że też y o gárdłá ludzkié sądzą ludźie nieumieietni / niebiegli / á nieuczeni / á ći którzy oprócz tytułów w sobie godnośći żadney áni vmieietnośći nie máią.

PRzeto Kśiążętá / Królowie / y drudzy wielcy pánowie / w tym śie z pilnośćią baczyć máią / y wielkié stáránié powinni około tego czynić / żeby Sądy y inné Vrzędy rzeczypospolitey / w którey śie wszytki stany ludzkié / od naywysszégo do nanisszégo zámykáią / ludźmi godnémi / mądrémi / vczonémi / á cnotliwémi osádźili. Abowiém wielé dobrégo ná tym wszytkiey rzeczypospolitey należy / gdy Práwo á Spráwiedliwość w swéy mierze bywa záchowána / w tym porządku który słusznie ma bydź záchowan / około czynienia Spráwiedliwośći / iáko iednemu ták drugiemu.

ARTIC: II.

A Ty dwie rzeczy są przednie / które Sędziam przekażáią / ábo tym którzy spráwiedliwośćią szafuią. ¶ Pierwsza iest / mniemánie o swym rozumieniu / choćia nie rozumie / áni sie też gruntownie téy rzeczy którą sądźić ma / dowie: to iest / iż niewywiedźiáwszy sie téy spráwy dostátecznie / nie wysłuchawszy / z głowy swéy sądzi. ¶ Druga iest / gdy chćiwość á żądza / co w Láćińskim iezyku Affectus zową / vnośi go / á postępuie nie według spráwiedliwośći / ále iáko sie niżey nápisáło / ábo z łáski / ábo z nienawiśći / z łákomstwá / z gniewu / ábo z chćiwośći pomsty. Dla czego Sędziowie y kożdy Vrząd / powinni są przyśiegáć / iákóż wszedy przyśiegli bywáią / że według Práwá / które dla tego vczyniono / áby sie Sedzia nie mylił / á z głowy nie sądził / spráwiedliwie będą sądźić.

ARTICVL III.

A To naprzód ná baczeniu mieć máią / żeby w tych spráwách w których sie karánia ná gárdle dotycze / ábo ná zdrowiu / rostro=

pnie/opátrznie/ rozmyślnie postepowáli. Ponieważ bárzo to wielki grzech iest/ pod bárwą á przykryciem Práwá/ człowieká niespráwiedliwie strácić/ álbo ná zdrowiu iego skáráć/ ktorego sam Pan Bóg stworzył. A ták ci ktorzy sądzą/ przy tákowym vznániu winnośći/ álbo niewinnośći/ máią Páná Bogá przed oczymá mieć/ á pomsty sie Bożey bać/ á żeby Pan Bóg krwie niewinney niepátrzył z reku ich. Przeto wypisuie sie tu náuká/ iákoby w tákowych przygodach słusznie sie záchowáć Sedziowie mieli.

ARTICVL IIII.

POdeyzrzáni ludzie/ á o ktorych Sławá iáka zła iest/ mogą bydź imáni/ y do wiezienia dawáni. Ale pierwey niżliby mieli bydź meczeni/ ma bydź dostáteczne wywiádowánie czyniono. Bo nie záwżdy ten winien bywa/ kogo oskárżą á obwinią/ á nie zárázem winien zostawa zá oskárżeniem/ iedno gdy sie iuż wystep á zły vczynek iego pokaże. Przeto też nie zárázem ma bydź meczón/iedno gdziebyiuż słuszne y dostáteczne znáki były wystepku iego. Bo wiele rázów przygadza sie/ że drugi nie ćierpliwy/

pliwy / z strachu męki / a bolu / powie to / czego nigdy nie vczynił / y przyzna się ku temu / czego nie winien: y wiele tym obyczáiem niewinnych potrácono. A ták nie trzebá mece záwsze álbo zárázem wierzyć / ále też nigdy / żeby nie wierzyć / to niema bydź / bo iest rzecz niepewna / omylna / y niebespieczna: poniewaz wiele rázów się to tráfia / że bywa drugi ták ćierpliwy / y twárdégo przyrodzenia / że mękę wyćierpi / á prawdy nie powie / by go nawiecéy męczono: á drudzy też ták niećierpliwi bywáią / iż boiąc się by ich nie męczono / y ná śiebie / y ná kogo innégo wyznaią co nigdy nie było / y płonych powieśći wiele częstokroć powiedáią. A ták nie wnet dla wywiádowánia winności albo niewinności trzebá się skwápiáć / á od męki poczynáć: ále trzebá pierwéy obaczyć / wywiedźieć się / y dobrze vważyć wszystki przyczyny / á Circumstántiæ / z których iákié podobieństwo słuszné / podeyzrzenié álbo y dowód iáki / ná tego który ma sądzon bydź / pokázáćby się mógł / álbo też niewinność iego obáczyć / á według tákowégo podeyzrzenia / podobieństw ábo dowodów / gdźieby się dostátecznie co pokazáło / iżby wątpliwa rzecz byłá / á Probácyæ były sobie przećiwné / á niedostáteczné / ma Sąd od męczenia powśćiągnąć się / áż wszystko

to oba-

to obaczy/ co ma bydź słusznie obaczono.
¶ Naprzod/ sława ábo powieść/ któraby o tákowym była/ ma bydź vważowána/ y ma bydź ná to baczenié/ skądby tá powieść/ ábo od iákich ludzi byłá o nim pusczoná/ ieslisze nie od nieprzyiációł/ ábo lekkich iákich ludzi/ coby nie bárzo godni wiáry byli/ ábo też iesli od státtecznych á dobrych ludzi tákowa spráwá pochodzi/ bo nie zárázem potwarzy/ ábo ledá lekkim powieściam/ ma bydź wierzono. ¶ Drugié/ ma bydź vważowano mieysce/ ieslisze Złoczyńce obwinionego/ tám ná tym mieyscu widziano/ gdzie sie sstáło złoczyństwo/ bo ztąd gdy sie to vkaże/ może bydź niemáły znák podeyzrzenia. ¶ Trzecie/ ma bydź obaczon czás/ ieslisze mogło to bydź pod tym czásem/ ktorégo sie to sstáło: á iesli ten to oskárżony niepokaze tego/ że sie to tego czásu od niego sstáć nie mogło/ á przy tym osobá/ látá/ zdrowie/ y sposob wszytek tego to oskárzonégo/ iesli mogł temu dosyć vczynić/ o co go winuią: ma to wszytko od pilnych á mądrych Sędziow bydź dostátecznie vważono przed męką. ¶ Czwarté/ Towárzystwo z którymi sie chował y też żył/ bo ztąd wielki znák może bydź/ iego dobrégo poczciwégo żywotá y záchowánia/ ábo téż złego: poniewaž równy z równym rádzi wspołu żywą/

á rzadko

á rzadko to może bydź/ żeby kto ze złymi towárzy=
ſtwo ma/ od nich ſie też nie nákáził: á zły żywot/
y złé obyczáie/czynią kożdemu wielkié podeyźrze=
nié złego vczynku: iáko też gdźie wiedzą ludźie
o czyim dobrym záchowániu/ bywa to wiele
ná pomoc obwinionému/ y czyni go mniéy po=
deyźrzánym/ iż z tákich trudnych rzeczy wychodźi.
¶ Piąté ma bydź vważona przyczyná tego
oſkárżenia/ ieſliże z nieprzyiáźni/ z zazdrośći/
z przeſzłéy pogrożki/ ábo też dla iákiego zyſku/
którégoby ten ſzukał/ który oſkárżył/ to nie po=
chodźi/ bo zá tákowym wywiádowániém/ łá=
cno ſie pokaże/ zkąd co pochodźi. ¶ Szoſté/
ma też bydź ná to pilné baczenié/ ieſliże tego któ=
ry żáłuie/ powieśdź ábo przyśiegá ſtała/ iedná=
ka/ vſtáwiczna/ á nie odmienna ieſt: bo wielki
to znák ztąd może bydź/ prawdźiwégo á niewin=
négo oſkárżenia. Abowiém w tych ſpráwách w
których ſie gárdlá dotycze nie ták iáko gdy o
pieniądze idźie/ ábo o inné rzeczy dowód/ ábo
przyśiegá ſtronie powodnéy/ ma bydź ſkázowá=
na zárázem. ¶ Siodmé/ gdy kto vćiecze/
znák iuż tego bywa/ że táki czuie ſie w tym złym
vczynku winien bydź/ że vćieka/ boiąc ſie ſądu
y karánia/ bo ſámo vćieczenié podeyźrzánym go
czyni/ według Práwá Máydeburſkiégo/ iż ten

 co vćieka

co vcieka / iuż ſie ták podeyzrzánym á winnym czyni / iákoby ſie przyznał: á zá tákowym znákiem / iuż tákiego męczyć mogą / obaczywſzy iednak pierwéy / z ktoréyby przyczyny ſie ſchronił / álbo vćiekł / ieſliby ſłuszna álbo nieſłuszna przyczyná byłá / przeczby to vczynił / gdy może drugi ſnadź przeto vćiéć / że ſie boi mocy / gwałtu / ſkwapienia / á krzywdy. ¶ Osmé / To też ma bydź obaczono / ieſli ći co winuią / nie mieli z tym kogo winuią záſzćia iákiego / Práwá álbo roznice / około iákich pożytkow / álbo máietnośći: bo to wielkie záiatrzenie miedzy ludźmi czyni / y wielkié podobieństwo może bydź / żeby ſie to z tákowéy nieprzyiaźni sſtáć mogło. A przeto / nie zárázem oſkárżeniu / ktoré od nieprzyiaćielá pochodzi / ma bydź wierzono: ále ma pilné wywiádowánié bydź / coby zá przyczyná tego byłá / zá ktoraby ten obwiniony złoczyńſtwo tákowe vczynić miał / przécz / á czemu / przez kogo / ktorégo czáſu / a iákim obyczáiem ſie sſtáło / bo to wſzytko trzebá dobrze obaczyć / kto chce gruntownéy ſpráwy á wiádomośći doydź. A gdźieby obrony á wymowy obwinionégo / były podobnieyſzé ku prawdźie / ſłuszníeyſzé y zacnieyſzé niżli oſkárżenié / ktorym go oſkarżono: tedy ma męká bydź zániechána / y nie maią ſie ná tákowego ſkwá-

piąc: bo niema żaden męczon być / poki nie vkażą sie słuszne iakie znáki / á podobieństwo tego / że on to złoczyństwo vczynił: á gdzie tákowych znákow y dowodów niemáß / álbo że obwiniony słuszną obronę przećiw oskárżeniu okaże / niema żaden być męczon.

JEsliżeby więc ći co ná tákowym Sądzie śiedzą / w tych rzeczách wątpili / máią sie ludzi vczonych / w Práwie biegłych / á rostropnych rádźić / coby dźiáłáć: bo choćiaby też drugi z męki á z bolu przyznał sie ku temu / w czym go obwiniono / nie wnet do końcá ma wßytkiému być wierzono: y niema przeto záráżem ná śmierć być skázan. Bo gdźieby vrząd álbo Sędźia ktory złośćiwie / vkwápliwie / bez słusznych znákow / álbo dowodow / ták iáko sie tu wypisáło / komu mękę á vdręczenie żądał / ma być powinien / według Práwá nágrádzáć y opráwiáć. Abowiem czásem naydzie ták niebáczné / niebogoboyné / á vkwápliwé Sędzie / ábo Vrzędniki / iż áby więźniá nie chowáć / pracéy około niego nie mieć / ábo chowáiąc go nań nakłádu nie czynić / wolą záráżem stráćić dáć / á czásem snadź y niewinnego / co niema być.

ARTICVL V.

Gdźieby sye też przygodźiło / żeby ktory iáwny złoczyńcá będąc w więzieniu / ábo ná męce / powołał y ostáwił kogo / powiedáiąc że z nim pospołu iáki zły vczynek vczynił / y to czyni podeyźrzenim tego złoczyńce / á zwłasczá gdy inné podobieństwá / á znáki iákié z tym powołániem będą sie zgadzáły : á gdy ten ktorégo męczą / powieda co tákowégo / nie zá pytániem / ábo wspominániem téy osoby. Bo przy męce / ábo też zosobná ná stronie / niéma żaden miánowićie bydź wspominan / á żeby złoczyńcá gdyby vsłyszał kogo miánuiąc á w spomináiąc / áby niewinnié tákiégo niepowołał. Ale gdy złoczyńce pytáią / máią nie wymieniáiąc nikogo pytáć sie / co zá pomocniki miał / ták żeby on sam powiedźiał / ná kogoby co tákowégo wiedźiał. A gdy kogo ták złoczyńcá iáki powoła / máią sie ná nim pilnie wywiedźieć / ktorégo czásu / ná ktorym mieyscu / iáko / y zá iákowémi przyczynámi / co tákowégo czynili / y też iesliże ich więcéy przy tym było : bo tego wszystkiégo trzebá sie pilnie wywiedźieć / dla tego / żeby tym łácniéy prawdá mogłá bydź wynáleźioná / á iżeby

gruntowniéyſzy dowód mógł bydź/nie tylko przeciw temu ſámemu winnému/ále też przeciw powołánému. Drugich rzeczy może ſie też káżdy mądry á báczny Sędzia ſam domyślić/ ná które trzebá pámiętáć/ kto chce y prawdy gruntownie ſie dowiedźieć/ y nikomu nie vblizyć/ á ſumnienia też ſwégo nie obráźić. Przeto nie trzebá tu wſzytkiégo tego ták ſzéroce wypiſowáć.

PO trzebá też wywiedźieć ſie/ ieſli ten co powolywa/ ábo co tákiégo ná kogo powiáda/ nie miał z nim nieprzyiáźni iákiéy/ gniewu ábo waśni. Bo gdźie ſie to vkaże/ że nieprzyiaźń iáką miedzy ſobą mieli/ niéma tákiému powołániu á oſławieniu wiárá bydź dawána/zwłaſczá gdźieby ſpráwá tego co powołał/niedowodna á niepewna byłá: á w tym wſzyſtkim trzebá pilnégo á dobrégo vważenia. A gdźieby powołány przed tym też był w czym podeyźrzánym/ tedy tym więtſzé mnimánié/ y łácnieyſzy ztąd dowód przeciw iemu bydź może.

GDyby ten co powołał/ ná tym co wyznał áż do końcá ſtoi/ á z tym nákoniec y ná śmierć idźie. Bo zły to obyczay y ſzkodliwy v Księżéy niektórych/ którzy przy Spowiedźi/ y

niegdy gdy złoczyńce ná śmierć wiodą/ tákowe ludzi námowámi swoimi ktemu przywodzą/ żeby ná śmierć idąc/ to wszitko co ná kogo wyznał/ odwołał. Y miáłoby słusznie temu sie zábieżeć/ y ták to opátrzono bydź/ żeby wiecey Xięża ludzi ktemu nie przywodźili/ gdyż tym y sámi bárzo grzeszą/ poniewaz grzech iest prawdy kázáć przeć/ y iest to ku szkodźie rzeczy pospolitey/ á z obrázeniem y z krzywdą drugich ludzi/ gdy złe vczynki/ y źli ludźie bywáią zákrywáni/ ktorzy potym innym źle czynić mogą/ nie tylko złodźieystwem/ ále też y mordy/ y innymi złymi vczynki. A ták gdyby do tego przyszło/ żeby złoczyńcá tákowe zeznánie swoie/ y powolánie odwołał/ chcąc tym obyczáiem swoie pomocniki á towárzysze zákryć/ ábo też że go ná Spowiedźi tego náuczono/ tedy ma bydź męczon o pierwsze iego wyznánie/ y te przyczyny á Circumstáncyæ wszytki/ ktore go do tego odwołánia przywiodły/ á według ktorych ma bydź rozumiano o tym odwołániu iego/ ieśliby słuszne ábo nie słuszne było. A trzebá w tym osobliwey opátrznośći y vważenia/ oglądáiąc sie ná sławe á záchowánie tego to powolánego/ y ieśliże towárzystwo iákie z tym złoczyńcą miał.

GDzieby też ná kogo vkazáło sie / że sam dobrowolnie wyznał / chłubiąc sie tym / że tákowy zły vczynek vczynił / ábo iż groźił á odpowiedał / przed tym niżli sie to sstało / tedy tákowy ma zá tego mian bydź / á spráwiedliwie może bydź meczon.

Insze znáki á dowody dostáteczne / ná niektore złoczynstwá zosobná / zá ktorymi gdy sie vkażą / może Sąd złoczynce ná meke wydáć.

ARTIC: VI.

GDzieby v tego ktoryby o tákowy vczynek w podeyzrzeniu był / náleziono tegóż czásu / gdy sie ten zły vczynek sstał / zekrwáwione ßáty ábo bronie / ábo żeby zábitégo rzeczy tákie náleziono / á doświádczono nań że ie przedawał / ábo gdzie schowáć dał / tákowy dowód dostáteczny iest / iż gdy sie to nań pokaże / á on nie bedzie vmiał słußnie sie z tego wywieśdź á spráwić / skąd ábo iákim obyczáiem tákich rzeczy dostał / zárázem zá tákim dowodem może bydź meczon. Wßákóż trzebá pierwéy

spráwy iego wysłucháć. A ieśliżeby słusznie sie z tego wywiodł / tedy nie skwápiáć sie nań.

O Mordźiech/y o iáwnych mężoboystwách/ktore sie tráfiáią/gdy wiele ich przy tym będźie / á żadny nie będźie chćiał przyznáć sie ku temu co sie ostáło / iákimi znáki á dowody tego dochodźić.

ARTICVL VII.

W Tákowey przygodźie gdźie wiele ich przy tym będźie / á żaden sie znáć niechce żeby winien był / gdy sie ná ktorego pokaże / że będąc przy tym / z tym to zábitym sie poswárzył / ábo że rzućiwszy sie nań/ broni iego dostał/ ràny mu zádał/ á szkodliwie obráźił : zá tákowym dowodem ták iáśnym / może kożdy męczon bydź/ á zwłaszczá gdyby przy nim broń iego zekrwáwiona náleziono : ále gdźieby ktory z tych dowodow sie nie pokazał/ á nie było zkąd inąd podeyzrzenia / iedno iż tám przy tym zámordowániu z tráfunku był / dla tego niema żaden bydź męczon.

Gdzieby Mátká sámá chcąc występck swoy zákryć/ żeby sye dżiecięciá dopuściwszy zábiłá ie: iáko Inquisicya y dowod ná to dostáteczny bydź ma.

ARTICVL. VIII.

NA te ktoraby o táki vczynek w podeyzrzeniu byłá/ gdy sie vkaże/ że miawszy przed tym brzuch niemáły/ záráżem opádłá/ y ná ćiele ściencząłá/ a iż ná twarzy zbládłá/ zemdláłá/ álbo záchorzáłá: tedy zá tákimi znáki/ tá to białagłowá/ ná ktorą tákie podeyzrzenié mogłoby sie śćiągáć/ ma vkrycie á potáiemnié daná bydź ku ogladániu/ dla lepszégo doświádczenia/ niektorym státecznym á mądrym Białymgłowam: á zá tych ogladánim á spráwą/ gdzieby y insźé znáki pokazáły sie/ to iest/ iżeby z piersi mléko szło/ á oná przedsie sie przáłá/ może bydź ná mękę wydána. Bo tákich przygód wiele sie tráfia/ gdy tákowé Białegłowy strzegąc osławienia/ y złéy powieśći/ zá dopuszczenim Dyabelskim/ tákowym złym vczynkiem/ niesławę swoie y zły

vczynek/ dáleko gorszym chcą zakryć / nie pámiętáiąc ná to/ że y gárdło swoie / y dusze/ w dáleko ćięższe niebespieczeństwo á grzech/ tym obyczáiem przywodzą.

¶ Aczkolwiek gdźie sie tego czásu / ktorego dźiećie zábite náleziono/ ná ktorą pokaże/ iż mleko iey z piersi idźie/ iest to dowod dosyć znáczny á pewny tego złego vczynku/ zá ktorym y ná mękę wydána bydź może.

¶ Wszákoż poniewaz Lekárze/ á Doktorowie powiádáią/ że sie tráfić może ná drugiey tákowy znák/ iż mleko z piersi poćiecze/ chociá nigdy nie byłá brzemienna: dla tey przyczyny / gdyby oná tym obyczáiem sie spráwiáłá y wymawiáłá / á przed tym zwłaszczá / żeby w kurestwie nie byłá podeyźrzána / niema bydź zárázem meczona / ále Bábam á stárym Białymgłowam ma bydź ku ogladániu dána / żeby oni dostáteczniey obaczyły / ieśliże z tey ábo z inney przyczyny to pochodźi.

Gdźieby kto o trućiznę/ żeby sie z nią obchodźił/ w podeyźrzeniu był/ iákowa Inquisicya y dowody dostáteczne przećiw tákowemu bydź máią.

Gdy-sie

ARTIC: IX.

Gdy sie vkaże / że trućizne ten kupował / który miał nieprzyiaźń iákową z tym to / którégo otruto / ábo że pożytku iákiégo á spadku / po śmierći sie iego spodziéwał / á iż osobá iáka lekka / y dobrze ku tákowym spráwam podobna iest: tedy może słusznie winá temu o tákowy vczynek dána bydź: y może zá tymi dowody bydź meczon / oprócz żeby dostátecznie sie wywiodł z tego / á pokazał / że ná co innégo / nikomu nie szkodliwégo / téy trućizny potrzebował / ábo vżywáć chćiał.

IEsliżeby téż kto kupiwszy tákową trućizne tego sie przał przed Vrzedem / á mogło sie potym to nań dowodnie vkázáć / że kupił / może tákowy zá tym dowodem o to meczon bydź żeby powiedźiał ná co téy trućizny vżywał / ábo vżywáć chćiał.

A Przeto w kożdym Mieśćie / ábo Repub: Aptekárze wszyscy / y ći co trućizny przedáią / máią bydź ćieżką przyśiegą obwiązáni / żeby trućizn á iádów żadnych nikomn nie przedawáli / bez przyzwolenia á wiádomośći Vrzedu.

O Złodzieiách ktorzy krádną/ dowód ábo Inquisicya dostáteczna.

ARTIC. X.

Rzeczy krádzione v kogoby nálezione były / ábo dowiedziano sie żeby ie przedawał / ábo komu dárował / ábo iákimkolwiek innym obyczáiem imi száfował: gdzie nie pokaże / á nie postáwi tego / od ktorégo powiáda tákowych rzeczy dostał / y nie da zastępce / á nie pokaże zkąd ábo iáko tych rzeczy nábył / á z złodzieystwá sie tym obyczáiem nie oczyści / tákowy kożdy może o złodzieystwo obwinion y sądzon bydź. ¶ A poniewaź wiele iest prożnuiących ludzi / ktorzy nie máiąc żadnéy służby / obeścia / áni opátrzenia / po kárczmách y po piwnicách sie włóczą / á chociá nic nie robią / y dochodow żadnych nizkąd nie máią / iednák piią / huczą / gráią: wielkié ná tákowé ludzi podeyźrzenié bydź może o kożdé złoczyństwo / zwłaszczá o złodzieystwo. Przeto Práwem pospolitym miáłoby to zágrodzono y opátrzono bydź / żeby sie tácy ludzie nie mnożyli / á żeby ié wszedzie imowano / nie ćierpiano / á dla tákowych

wystepków słusznie karano. Także też vrząd ma pilen bydź żebraków/ y tych co sie z mieyscá ná mieysce włóczą/ á pilnie tego doglądáć/ iákoby pod sposobem żebráctwá/ niecnoty/ próżnowánie/ y złé vczynki sie nie mnożyły/ á pod tym płászczem áby źle nie czynili.

Dowod o kradźież.

ARTIC. XI.

Rzecz kradźiona przy kimkolwiek sie naydźie/ ábo iáka cześć onych rzeczy które zginely/ ábo że sie ná kogo vkáże/ á on tákowé rzeczy przechowywa/ przedáie/ ábo dáie/ á nie vmié ábo niechce sie spráwić/ y słusznie z tego wywiésdź/ od kogo tákowych rzeczy dostał/ ábo iesli pobożnie á słusznym obyczáiem ich nábył: tákowy kożdy słusznie ma bydź w tym podeyźrzeniu/ że té rzeczy przezeń zginely/ y może bydź meczon o to.

IEsliżeby też przy kim náleźiono tákowé instrumentá/ ktorymi drzwi ábo zamki/ ábo też skrzynie wyłamowáné y odmykáné bywáią/ zwłaszczá ná tym mieyscu/ y tego czásu/ ktorégo rzeczy iákié pokrádźiono: tákowy kożdy

może bydź poiman / y zá tym podeyźrzeniem mę=czon.

ITem / Gdyby pokrádźiono znáczné iákié rzeczy / ábo Summę niemáłą pieniedzy / á vkazáło sie ná kim / w tym podeyźrzánym / że bogátszy niż pierwéy / á wietszy dostátek około niego niżli przedtym był / póki tych rzeczy nie pokrádźiono / á iż sobie hoyniéy poczyna niż máietność iego znośić może / á nie będźie vmiał z tego sie wywieśdź / y vkázáć zkąd ten dostátek ma / á zkąd bierze to co vtraca: przećiw tákowému dostátecznny dowod iest / y może zá tákowym podeyźrzeniem ná mękę bydź wydan.

Iáki dowod przećiwko tym bydź ma / ktorzy zboyce / ábo złodźieie przechowywáią w domiech swych.

ARTIC: XII.

Gdźieby kto wiedząc y znáiąc tákie ludźi / im przechowánié w domu swym dawał / z nimi towárzystwo miał / pićim y iedzenim / ábo iákimkolwiek innym obyczáiem / ludźi tákowé fołdrował / á im wspomożenié dawał / ábo iżeby rzeczy od nich krádźioné przyi-

mował

mował / w domu swym przechowywał przedawał / y iákimkolwiek obyczáiem imi száfował.

¶ Item / żeby rády im dodawał / ich bronił / ábo z nimi iákiekolwiek wspołki miał : ku tákowému káżdému ma Práwem bydź przystąpiono / y może meczon bydź.

Gdzieby też ktokolwiek złoczyńce ktorzyby vciekli / vkrywał : ábo wiedząc o nich że sie pokryli / nie obiáwił : á żeby z nimi Contrákty iákie / bez wiedzenia á przyzwolenia Vrzedu czynił / pieniądze od nich zá to brał / ábo sie ich vpominał : tákowy kożdy słusznie ma bydź mian w tym podeyźrzeniu / że z nimi wspołki ma / y ná to przyzwala co oni czynią / á zá tákowémi dowody słusznie o to meczon bydź może.

Dowod dostáteczny ná te ktorzy vkrycie Miástá Miásteczká palą / y ognie zákłádáią.

ARTIC: XIII.

Gdzieby kto podeyźrzány był około zákłádánia ogniá / á przed tym nie dobrze sie w czym záchowáł / á żeby przed tym zápaleniém

v niego

v niego kto tákowé niezwykłé potrzeby/á instrumentá widźiał/ ktorych do zákłádánia ogniá vżywáią: tákowy kożdy może słusznie tym obwinion bydź. A gdźie sie słusznymi wywody nie spráwi/ y nie vkaże/ że tych potrzeb ku czemu innemu/ á nie ku szkodźie ludzkiey vżywał/ tedy może bydź o to sądzon y meczon.

Dowod przećiw czárownikom/ y tym wszytkim/ ktorzy sye z Czarnokśięstwy á z gusły obchodzą.

ARTIC: XIIII.

Gdy sye pokaże/ iżeby kto tákowych rzeczy innégo chćiał vczyć/ ábo że komu tym groził/ á temu ktorému grożono/ żeby sie ztąd co złégo przydáło/ ábo też żeby w tym podeyźrzánym sie bydź pokazał/ słowy/ obyczáymi/ postáwą/ y inszymi spráwámi/ ktoré sie w tákowych ludźiech náyduią/ á ktorych tákowi ludźie vżywáią/ á żeby sie tym iuż ostáwił: tákowému kożdému słusznie ma bydź o to winá dána/ y zá tákimi znáki może bydź y ná meke skazan: ponieważ tákowé wszytki vmieietności/ ktoré są ná przećiwko Pánu Bogu/ y też ludźiom

Chrześćijanskim / nie przystoi żeby sie z nimi obchodzić mieli / máią bydź Práwem zapowiedziáné / y srogo karáné.

Ná zdrayce iákiego dowodu potrzebá.

ARTIC. XV.

Gdyby obaczono kogo / á on do nieprzyiaciela Páná swoiégo vkrycie á potáiemnie chodzi / y z nimi iákié rozmowy skryté miéwa / á że sobą trwoży: tákowy kożdy może zá tákowym podeyźrzeniém męczon bydź.

Około Męczenia / iáki porządek ábo postępek ma bydź záchowan.

ARTIC: XVI.

GDy kto męczon ma bydź o złoczyństwo iákié / ktorym go oskárżono / zá słusznémi znáki y dowody / ktoré wyszéy wypisano: ten co go oskárżył á obwinił / ma do tego bydź przypuszczon / y ma mu dopuszczono bydź / wywiádowáć sie ná tym złoczyńcy / tych rzeczy / ktorych rozumié że mu potrzebá wiedzieć.

ITem / pierwéy niżli złoczyńcá iáki bedźie imeczon / z Vrzedu / ábo zá oskárżeniém tego / ktory nań żáluie / ma bydź postáwion przed Sedźiém ábo Woytem / dwiemá Przyśieżniki / y przed tym Pisárzem / ktory do tego Vrzedu należy / á ma bydź pytan témi słowy / ktorémiby możono go do tego przywieśdź / żeby sie sam wyznáł bez meki / y prawde powiedźiáł / y ma mu przekłádána bydź srogość meki / ktorą podiąć bedźie muśiáł / ieslize sie dobrowolnie nie przyzna ku temu w czym go winuią. A cokolwiek ná ten czás wyzna y powié / wszystko témiż słowy ma bydź zárázem nápisano / ták żeby iedno z drugim conferuiąc / to iest / skárge / wyznánié iego dobrowolné / y to ku czemu sie ná mece dobrowolnie wyzna / tym łátwiéy mogłá bydź prawdá obaczoná.

Wywody y Spráwá kożdemu przed meką ma bydź dopuszczoná.

ARTIC. XVII.

IEslizeby ktożkolwiek bedąc oskárżon / o iákikolwiek występek / przał sie / á chćiał spráwić / y słusznie dowieśdź / że w tym nie

iest winien w czym go obwiniono/ ma káżdému tego bydź dopuszczono. A owszem trzebá go w tym vpomnieć/ieslizeby sie mógł wywiéśdź/ y vkázáć/ iże ábo nie był tám ná tym mieyscu/ gdźie sie co tákowégo sstáło / ábo że tego czásu co inégo czynił: bo gdźie sie to świádectwem dostátecznym vkaże/ zá słuszny wywód ma bydź przyieto. A przeto trzebá to wieżniom przekłádáć y rozwodźić/ iż drudzy ták prośći á głupi bywáią/ drudzy też przed stráchy á boiáźnią/ choćia im o gárdło/ y nie bedąc winni/ iednák sie spráwić y wywiéśdź z tego nie vmieią. Tym obyczáiem/ gdy oskárżony słusznémi podobieństwy y też dowody/ niewinność swoie vkaże/ y wywody powié/ ma Sedźia zá nakłádem tego obwinionego/ ábo przyiaćiół iego/ napiérwéy Inquisicyą vczyniwszy/ stáráć sie o to z pilnośćią/ żeby tego wszytkiégo dowodnie doświádczył/ y wywiedział/ czym sie ten wieźień spráwuie.

GDźieby też poimány potrzebował postáwienia świádków / nie ma mu tego Sedźia zbrániáć / ále owszem ná żądánie iego / ábo y przyiaćiół iego / ma Swiádków y świádectwá ich z pilnośćią wysłucháć: oprócz iżeby zá

słusznémi przyczynámi bydź to nie mogło/ ábo żeby nie byłá tego potrzebá/ ták iáko niżéy dostátecznéy to bedźie wypisano. Jesliżeby obwiniony ábo przyiaciele iego/ nie mogli mieć tego dóstátku/ żeby po Swiadki y po inné wywody słáć/ á o nié sie stáráć zacz nie mieli: tedy Sedźia ábo Vrząd/ niéma w tym swégo nakłádu litowáć/ iákoby sie wszystkiego z pilnośćią á gruntownie wywiedźiał. Poniewaz nie godźi sie nikogo niewinnie/ á nie zá pewną wiadomośćią vczynku iego/ ná gárdle skáráć/ áni też z drugiéy strony słusznaby rzecz była/ ludźie podeyźrzáné nieskárawszy/ ládá zá spráwą wypuszczáć.

Gdźieby zá dopuszczeniém y wysłuchániém tákowéy spráwy/ z wywodów y świadectwá/ nie vkazáłá sie iednák niewinność tego obżáłowánego/ á żeby z słusznégo podeyźrzenia y obwinienia nie mogł sie wywiéśdź/ ma dáléy przeciw tákowému postepowano bydź meką/ według Prawá y vznánia Vrzedu ábo Sedźiégo. A powinien sam Sedźia ze dwiemá Przysiężniki namniéy/ y z Pisárzem tegóż Sądu/ przytym bydź/ y słucháć wyznánia iego. A to wszystko/ ku czemu sie ták przed meką/ iáko y ná mece przyzna/ ma Pisarz témiż słowy nápisáć/ nie-

opuſczáiąc áni przyczyniaiąc namnieyſzégo ſło=wá / y temu co go oſkárżył / ma wyznánié to ob=winionégo / á ile ſie iego dotycze / bydź okazano / y wypiſano. A ieſliżeby ná mece który chciał co powiedźieć ſpráwuiąc ſie / á ku okazániu nie=winnośći ſwoiéy / ma bydź ſłuchan. Ktemu / w tákim obwinieniu / gdźie ſie gárdłá dotycze / trzeba wielkié baczenié ná to mieć / ieſliże z pro=ſtośći abo z głupośći ſwoiéy / ábo też przed bo=iaźnią á ſtráchem męki / ſpráwowáć ſie / y wy=wodźić nie vmié. Bo lepiéy ieſt czáſem / y z mnieyſzym grzéchem / wypuśćić á nie ſkáráć / ni=źli niewinnégo ſtráćić / y ná gárdle bez ſłuſznych á doſtátecznych przyczyn ſkáráć. Ponieważ ſam Pan Bóg obiecuie ſie ſrodze mśćić krwie niewinnié wylanéy. A ták Sędźia y Vrząd kożdy / ma to ná pilnym baczeniu mieć / żeby tym obyczáiem ſumnienia ſwégo nie záwiodł / á zá ták ciężkim grzéchem / pomſty Bożéy ná śiebie / y ná inné nie przywiodł. Bo ponieważ w rze=czách lekcéyſzych / gdy o Imienié ábo y inné krzy=wdy idźie przed Prawem / proſtym á głupim y nieumieietnym ludźiom / którzy ſpráwy ſwoiéy powiedźieć nie vmieią / bywa folgowano / prze=wleczeniém Terminu / opátrzenim Prokurátorá / y innymi obyczáymi : owſzem gdźie idźie o gár=

dło/ ma głupstwo á prostotá ná wielkim baczeniu bydź/ bo tákowym y Práwá sámy folguią/ które są vczynioné nawiecey dla złych/ chytrych/ przewrotnych/ á łściwych/ y zdrádliwych ludzi/ áby dobrych przewrotnością á złością swą nie oszukawáli.

Ci którzy ná mece przyznáią sie/ iáko máią bydź potym według Informácyey pytáni.

Naprzód około mordów á złoczyństwá/ tákowé pytánie bydź ma.

ARTIC: XVIII.

GDy sie iuż obwiniony przyzna ná mece/ y powié ná sie to o co go obwiniono: á gdy iuż bedzie to według spráwy iego popisano/ máią ciż co przy mece byli/ dostátecznie pytáć/ ieslize przy tym stoi co wyznał/ y wywiádowáć sie drugich też rzeczy/ z którychby prawdá łácniey sie moglá poznáć: á to tym obyczáiem/ poniewaź sie zna że zámordowal/ y ten zly vczynek vczynił/ żeby powiedział/ co go do tego przywiodło/ którego dniá/ którey godziny/ ná którym mieyscu to było/ iesli też pomo-

cników iákich do tego vżywał / ábo gdźieby te-
go zámordowánégo ciáło ſkrył á zágrzebł / álbo
náktorym mieyſcu ćiáło iego zágrzébł á vkrył /
iáko ku temu przyſzedł / z iákimi broniámi / iákié
mu rány zádał / ábo iáko go zábił / wiele pienie-
dzy przy nim / ábo iákichkolwiek innych rzeczy ná-
lazł / ábo mu odiął / gdźie to co przy nim wźiął
podźiał / zánioſł / ſchował / przedał / ábo komu dał.
Tákże też y zboycá ábo złodźiéy / témi słowy / y
tym obyczáiem ma bydź pytan.

Gdy ſye kto ná mece ku zdrádźie przy-zna / iáko ma bydź potym pytan

ARTIC. XIX.

GDy Wieźien przyzna ſye ku zdrá-
dźie / ma bydź pytan / kto go ná to naiął / á-
bo námówił / wiele zá to wźiął / ábo wiele mu
obiecano / ktorégo czáſu / ná ktorym mieyſcu y iá-
kim obyczáiem ſie to ſtáło / y co zá przyczyná
przywiodłá go do tego.

Gdy ſye kto przyzna ku temu że kogo otruł.

Tákowy

ARTICVL XX.

TAkowy po mece ma bydź pytan / według wszytkich Circumstanciy / ábo przyległośći / które wyższey miánowano / co go do tego przywiodło / ábo zá iáką przyczyną tego sie ważył / ábo ważyć chćiał / kto go do tego przywiódł / ábo ná to námówił / iákiey trucizny / którego czásu / iákim obyczáiem vżywał / ábo vżywáć chćiał. ¶ Jtem / gdźie tey trućizny nábył / kupił / kto mu iey dodał / y rádźił.

Gdy sie kto ná mece przyzna / iż ogien záłożywszy / spalił á szkodę iáką vczynił.

ARTIC: XXI.

ZOsobná potym ma też bydź pytan / co go do tego przywiodło / którégo czásu / z czyią pomocą / á z iákim towárzystwem to popełnił / iákich potrzeb do tego vżywał / zkąd / iáko / ná którym mieyscu / ábo od kogo tych rzeczy nábywał / kupował / kto mu ná to rádźił / námówił / ábo náiął / wiele też zá to wźiął.

Gdy ſie ná mecze przyzna ku Czarnokśieſtwu/ ábo Czárownictwo.

ARTICVL XXII.

MA bydź pytan też według przyczyn y przyległości/ ábo Circumſtánciy wyſzéy wymienionych/ á k temu iákich Inſtrumentów/ iákim obyczáiem/ y którégo czáſu/ ábo też słow vżywał: co czynił: á ieſliże powie/ że gdźie czáry iákié zakopał/ ábo vkrył rzeczy tákowé/ których wiec do tego vżywáią/ ma ſcrutinium bydź vczyniono/ y pilnie ſzukano/ ieſliże według ſpráwy iego bedą mogły bydź náleźioné. A ieſliby náleźioné były/ ma bydź pytan ten Czárodźieynik/ iákimi słowy/ ábo iáko ſie z tym obchodźił. ¶ Item/ ma bydź pytan/ od kogo ſie tákowych rzeczy náuczył/ iákim obyczáiem ku téy vmieietności przyſzedł/ iáko wiele rázów/ y przeciw komu tego vżywał/ ábo iáką ſzkodę kiedykolwiek komu tym vczynił.

Inſze pytánie/ ktore in genere/ ábo nie wymieniáiąc żadney rzeczy z osobná/ máią bydź czynione.

ARTIC. XXIII.

Z Tey náuki ábo Informáciiey wysszey opisáney / kożdy báczny á opátrzny Sedzia / łácno sie iuż bedzie mogł dáley sprawić y domyślić / iáko ma według wielkości ábo máłości obwinienia ábo wystepku / ku ktorem sie obwiniony ná mece przyznał / dla dostáteczney wiádomości / y vznánia prawdy / dáley potym ná nim sie wypytáwáć. ¶ Y nie widzi sie bydź potrzebá / szerzey to tu wypisowáć / gdy sámo sie to vkaże / według potrzeby á obwinienia / czego á iáko ná obwinionym sie wywiádowáć. Bo tákże y około innych złych vczynkow / według tych Circumstánciy / ktore wysszey wymienione / ma bydź czyniono pytánie. A ták in summá / o te wszytki spráwy / y vczynki tákowe / pytánie ma bydź czyniono / ná ktore ten coby nie był winien / ábo w tym nie bywał / nie vmiałby odpowiádáć : áczkolwiek wyzna zá tákowym pytánim / według rożności złych vczynkow / ma bydź dostátecznie zárázem nápisano.

Jákie wywiádowánie y doświádczenie czyniono bydź ma / około tego wszytkiego / ku czemu sie kto przyzna.

Gdy iuż

ARTIC. XXIIII.

GDy iuż według tákowego pytánia / po mece Sędzia wywie sie / y spráwę będzie miał od tego obwinionégo / ma ábo postáć / ábo też możeli bydź sam doiśdź / á wywiedzieć sie z wielkim stáránim á pilnośćią / ieslize to wszytko ku czemu sie przyznał / á co powiedział / według mieyscá / czásu / y innych okoliczności / zgadza sie y ták náyduie. Bo gdy który obyczay y sposób / á postępek wszytek swégo złégo vczynku powie / y iáko sie co działo / á naydzie sie to wszytko / ták iáko powiedział / wielki dowód iest / y nie trzebá w tym wątpić / że ten to wszytko zbroił / w czym go obwiniono: bo niewinny / á ten któryby przy tym nie był / nie vmiałby tego ták dowodnie wypowiedzieć.

Gdy Circumstáncye / to iest / okoliczności po Polsku / ktorych trzebá ku wywiádowániu prawdy / y wszytko to ku czemu sie wyznał / za pilnym szperowánim / ináczey sie naydzie.

ARTIC. XXV.

GEdy obwinionemu / też y mátáctwo tego ma bydź przełożono / y ćiężkimi słowy á pogróżkámi naprzód ma bydź skaran: á potym gdźieby nie przestał pleść á mátáć/ma znowu meczon bydź / dla tego/ żeby gruntownieyszą á dostátecznieyszą spráwe dał/ y prawde wyznał/ bo bywa to częstokroć / że złoczyńce chcąc vkryć swé złé vczynki / ledá co powiedáią / chytrze plotąc słowy / á z rzeczą sie nie zgadzáiąc/ ni dla czego innégo / iedno żeby zá tákimi niedowodnémi spráwámi/o nich to rozumiano/że niewinni/á żeby tym obyczáiem mogli sie wymátáć.

Circumstáncye ábo przyległośći nie máią bydź przy wypytawániu wymieniáne / iedno on sam według wiádomośći swey ma mowić.

ARTIC: XXVI.

NAprzod/ iuż wypisano iest / gdźieby sie kto ku vczyku iakiému przyznał

dla męki á boleści / á byłá to rzecz wątpliwa / iáko według wßyſtkich Circumſtánciy / wywiádowánie ábo Scrutinium ma bydź około tego czyniono / dla doſtátecznieyßégo wywiedzenia prawdy. A ponieważ bywa to czáſem y pochodzi ze złégo á nieopátrznégo pytánia / gdy ten kto pyta / á podawánim rzeczy / á pytánim vczy go / coby miał ábo iáko odpowiádáć. A przeto potrzebá tego ieſt / żeby Vrząd / ábo ci co im ſluchánie á wywiádowánie tákich rzeczy porucza / według wyßßéy opiſánéy náuki / pytánia czynili iednákie / ták przed męką / iáko ná męce / y potym też po męczeniu / y tákowé które ku téy rzeczy / w któréy go obwiniono / przynależáłé.

Gdźieby poimány przyznawßy ſie / przał ſie onegoż y odwoływał.

ARTIC. XXVII.

TAk iáko wyßßey nápiſano / Ieſliże ſłußné podeyźrzenié y dowod nań ieſt / y zkąd inąd ſie to vkázuie / ma bydź záśie do więzienia wiedźion / y męczon / tym obyczáiem / że przy tym potrzebá ná wywiádowánié Circumſtánciy / przednieyßé baczenié mieć / bo z tych

nałacniey prawdá może bydź obaczona: oprócz gdzieby obwiniony ták dowodné przyczyny tego vkázował / prze co przyznawszy sie / záśie potym onégóż sie przy / żeby Sedzia ná nich przestáć mogł: tedy Sedzia ma mu dopuśćić w tym vżywáć słusznych dowodów / któréykolwiek ku obronie swéy á oczyśćieniu przywieśdź mógł.

Meká / iákim obyczáiem ma bydź miárkowána.

ARTIC. XXVIII.

WEdług wielkośći podeyźrzenia / y innych dowodów / ma bydź meká vmiárkowána / y też według wielkośći ábo máłośći wystepku / którym kogo obwiniono / co łácno sam Sedzia ábo Vrząd przy tym bedąc według spráwiedliwośći / y słusznégo baczenia / baczyć może / iáko długo ábo krótko kogo meczyć roskázáć ma / ábo iákim obyczáiem. Y nie ma żadné wyznánié w ten czás przyimowano á opisano bydź / póki go meczą ábo palą / iedno gdy powiádáć chce / ma mu pofolgowano bydź.

Jáko ten męczon ma bydź/ktory ná ćiele rány iákie ßkodliwe/ ábo obrázenie przed tym ma.

ARTIC : XXIX.

TAkowy ktoryby ná sobie rány iákié śmiertelné / chorobe / ábo niedostátek iáki ćieżki ná zdrowiu miał / ták ma bydź męczon/ żeby było póki bydź może co z námnieyßym obrázeniem tych to ran : álbo też má ták długo z męką folgowano bydź / pókiby nie ozdrowiał.

Póki/ á kiedy / wyznániu ná męce ma bydź wierzono.

ARTICVL XXX

GDziebyiuż według tego postępuiąc / iáko wyßéy nápisano / wyznánié poimánégo / ták przed męką iáko w męce / y potym we wßem zgadzáło sie / á zá pilnym y dostáteczynym pytániem á dowiádowánim / iżeby przedśię ná tymże przestáło / co pierwéy powiedał : tedy tákowému wyznániu wiárá ma bydź daná bez wątpienia / y złoczyńcá ma bydź karan

według

według záſłużenia / iáko niżey to ſzérzéy bedzie wypiſano / w tych Artykulech / w których wypiſuią ſie obyczáie y rózności karánia złoczyńców / według rózności ich występków. Bo iáko nie ma bydz żaden poiman áni karan / bez ſłuſznégo podeyżrzenia y dowodów / ták iáko wyſzéy nápiſano / tákże téż gdy iuż wyznánié poimánégo z obżałowánim ſie zgodzi / nie trzebá ſie rozmyśláć / iedno według záſłużenia / á ſkazánia Prá-wá / dáléy poſtepowáć: ponieważ meki y wywiádowánia nie ieſt inſzy koniec / iedno żeby ſie z wyznánia winność vkazáłá / á zá wyznánim żeby karan był.

Gdy poimány zá ſłuſznemi á iáwnemi znáki / dowody / y doſtátecznym podeyżrzenim bedąc meczon / iednák ſie nie przyzna.

ARTIC. XXXI.

SEdziowie ábo Vrząd / gdy iedno według wyſzéy opiſánégo ſpoſobu y porządku / zá ſłuſznym podeyżrzenim / y znácznémi dowody / kogo zmeczyć dádzą / á on iednák ni ku czemu ſie nie przyzna / w czym go obżáłowano /

nie máią

nie máią dla tego winieni bydź/ áni ci co go oskárżyli máią w tym winni zostáć / y nie powinni żadnégo nágrodzenia czynić: poniewaź znáki y dowody iáśnie vkázuią / że tákowé meczenié zásłużył. Bo iáko Práwo powiada / iż nie tylko złych vczynków á spraw ma sie kożdy strzedz / ále też y wszystkich przyczyn wárowáć / zá ktoremi mogłby sie w złą sławe iáką / y w podeyźrzenié / á w mnimánié złé wwieśdź: gdyż ten ktory sie przyczyn złégo podeyźrzenia nie strzeże/ sam śiebie w niebespieczeństwo wwodźi: á w tákowéy przygodźie / y ten co obźáłowáł / ieśliże co przy tym vtrácił / ma sam ná tym szkodowáć / y obźáłowány co strawił / powinién płáćić: á Vrząd też/ ieśliże nakład iáki ná poimánié / ábo ná Kátá / y inné potrzebné do tego sługi vczyniono / te vtráte podiąć ma.

ALE gdźieby Vrząd ábo Sedziowie / postepek ten ábo náuke z Práwá opuśćiwszy / przyczyne iáką do tego nie opátrznośćią swoią dali / żeby kogo niesłusznie zmeczono / máią w tym winni zostáć / á według wielkośći krzywdy/ ktorą niewinnému vczynili/ mogą bydź poćiągáni przed wysszy Vrząd: y gdźie sie słusznie z tego nie wywiodą / máią powinni bydź nágrádzáć/ y

zá te krzywde temu zmæczonému dosyć vczynic.

ARTIC. XXXII.

Gdy kto obżáłowawszy kogo o iáki zły vczynek / którego sie obżáłowány przy/chce nań dowodzić / y słusznymi dowody oskarzenia swoiégo potwierdzić: ma iemu tego wedlug Práwá dopusczono bydź.

Swiádkowie iácy máią bydź przyimowáni.

ARTIC. XXXIII.

Postronnych ludzi y tez nieznáiomych Swiádectwo / ábo téż y lekkich / á złégo záchowánia / kwoli z któréykolwiek strony / niéma bydź przyimowano: ále ten co stáwi świádki / bądź to dowodząc ná drugiégo / bądź téż żeby sie spráwiał / ábo odwodził / ma postáwić świádki znáiomé / dobré / y ludzie godné wiáry.

O świádkách / ktorzyby z przenáiecia chcieli świádczyć.

ARTIC. XXXIIII.

TAkowym Swiádkom y Swiádectwu ich / niéma być żadna wiárá dawána / y nie máią bydź zá Swiádki przyimowáni / ále owßem gdźieby ich w tym doświádczono máią bydź słußnie karáni.

Swiádkowie iáko świádczyć máią.

ARTIC. XXXV.

SWiádek kożdy świádczyć ma / iż to co powiáda / gruntownie á dostátecznie sam wie / nie z cudzéy spráwy: bo gdźie powie / że to od kogo innégo słyßał / niéma zá dostáteczné świádectwo przyimowano bydź.

Swiádek dostáteczny táki ma bydź.

ARTIC: XXXVI.

TAkowy każdy / ktory nie iest złą sławą ábo mnimániém pomázan / á ktory nie świádczy komu kwoli / zá przyiaźnią / ábo nieprzyiáźnią / ábo też zá iákowym pożytkiem swym / ábo zá przenaiećiem / á ktorému nie może żadna w tym słußna przygáná daná bydź / ma bydź rozu-

mian zá dobrégo y dostátecznégo świádká.

Dowod zá świádectwem / iáki dostáteczny bydź ma.

ARTIC. XXXVII.

Gdźieby kto ná kogo przynamniey ze dwiemá ábo ze trzemá świádkámi / iákiégo złego vczynku dowodźił / gdy iedno świádkowie będą ludźie godni wiáry / á gdy świadczą / iż pewną tego wiádomość máią / ma bydź przyięto zá pewny dowód á świádectwo / y zá tym może Vrząd przećiw obwinionému dáléy według práwá / á zasługi iego postępowáć.

O Fáłszywych Swiádkách.

ARTIC. XXXVIII.

Gdźieby pewna tego wiádomość byłá / y dostátecznie to vznano / że fáłszywi świádkowie / swym świádectwem niepobożnym á złośliwym / kogo niewinnie o zdrowie y o gárdło przypráwili / ábo chćieli przypráwić / máią zá to ćierpieć to skaránie / ku którému tego niewinnégo przywieśdź chćieli.

Gdy

Gdy obżáłowány zá dostáteczným świádectwem / iednák niechce sie przyznáć.

ARTIC: XXXIX.

TEdy ma mu bydź oznáymiono / że iuż isty á pewny dowód iest / á rzecz iásna / którey sie przeć nie może / á zali tym rychley sie bedzie chciał przyznáć: á wszákoż gdzieby sie y ták przyznáć niechciał / á iuż dostáteczny nań dowód był / ma bez dálszego pytánia / według Práwa przeciw iemu postepowano bydź.

Swiádkowie iáko máią bydź postáwieni / y iáko ich ma bydź doświádczono.

ARTIC. XL.

POniewaz ná tákowym świádectwie / gdzie komu o gárdło ábo o meke idzie / bárzo wiele zależy / potrzebá tego iest / żeby kożdé tákowé świádectwo / pilnie vważono

było / ieśli słuszne / prawdziwe / á wiáry godne iest. A owszem gdzieby ten co oskárżył / wątpliwą á nie dowodną spráwe dał ku ktoreyby sie obżáłowány / będąc według wysszey opisánego obyczáiu pytan / znáć nie chćiał: ieśliżeby tenże co oskárżył przedśie nán powieśći y spráwy dowodzić chćiał / á dopuszczono mu tego było: tedy ma naprzód żałobę swoie / według Artykułow spisáć / y dowody wszytki przy tym / ktoreby wiedział położyć. Y ma Vrzędowi ábo Sędziom / ták spisawszy podáć / wymiánowawszy Swiádki / y mieyscá ná ktorych mieszkáią / żeby od tych osob ábo Commissárzow / ktorymby to od Sądu poruczono / dostáteczne wywiádowánie / około tego mogło bydź vczyniono / á Swiádkow żeby porządnie / y Swiádectwá ich wysłuchano y vważono / ták iáko to niżey szerzey sye wypisuie.

Około przyimowánia Swiádkow / y świádectwá ich / przed Sądem / ktorzy Commissarze bydź máią / y iáko máią świádectwá kożdego z pilnośćią vważowáć.

Gdyby

ARTIC. XLI.

GDyby dla wysłuchánia Swiádków / y świádectwá ich / Sąd posádzono y zágáiono / Sedzia też ze dwiemá Przysiężniki / y z Pisárzem tego Sądu przysięgłym / ma przy tym bydź / y porządnie á z pilnością / ták iáko według Prawá należy / máią wszytkich Dowodów / y kożdégo świádectwá słucháć / á z dobrym vważeniém baczenié pilné ná to mieć / iesliże ktory z Swiádków co wątpliwégo powiáda / ábo iesli powieścią swoią z innémi sie niezgadza / ábo to ták to owák powiada / y to wszytko wysłuchawszy / ták iáko który świádczył / á wpowieści swoiéy powiádał / ma pilnie bydź wypisano.

Swiádkowie y świádectwá ich / oprocz Sądu / iáko máią bydź słuchání á doświádczáni / y obáczenié á vważenie ich świádectwá / iákowe bydź ma.

ARTIC. XLII.

POniewaz nie wszedy ták dostá-
teczny Sąd około tego może bydź osádzon
y zágáion / y nie wszedzie łácno o tákowé lu-
dzie / którzyby ná tym sie rozumieli / á vmieli
tákowé świádectwá przyimowáć / y v śiebie
vwázowáć. Aczkolwiek w Prawie iest / że
w tákowych sprawách / gdzie o gárdło idzie /
oprócz porządnégo á zágáionégo Sądu / ża-
den inny tákowych Swiádectw y dowodów
przyimowáć niéma : wszákóż máiąc ná to ba-
czenié / áby nie dla dostátku ludzi / do tákowych
Sądow godnych á potrzebnych / omieszkánié iá-
kié nie było / ma Vrząd ten abo Sędzia / który-
by sie sam ná tym nie rozumiał / á nie vmiał w
tym postępowáć / przynamniey ze cztermi Ráy-
cámi / spisawszy wszystke Controuersią / Dowo-
dy / Swiádectwá / Swiádki / y odwody / ták iá-
ko sámi tego sprawe máią / swym nakladem o-
desłáć to / gdźie naybliżéy bydź może / do Vrzedu
wysszégo / ábo tákiégo / któryby porządnie dla
wysłuchawánia y rozeznánia tákowych rzeczy
wysádzon był : ták żeby porządnie ludźie ći któ-
rzyby ná tym zásiedli / y dobrze sie rozumieią /
mogli rozeznáć dowody y Swiádectwá / które
którakolwiek stroná wywiodłá / y to coby słu-

ßnégo á ſpráwiedliwégo było / vkázáć. A gdzieby tego byłá potrzebá / żeby támże do tego Sądu y Swiádki odeſłano/máią bydź z liſtem otworzyſtym odeſłáni / w którym ma bydź świádectwo o nich wydano / że mogą zá doſtáteczné á wiáry godné Swiádki przyieci bydź. A ták Vrząd ábo Sędzia kożdy / który czuie ſie w tym / że czemu nie rozumié / ábo wątpliwość iáką w czymkolwiek ma / niéma żadnym obyczáiem ná ſwóy rozum ſie ſádźić / ále ze wßytką pilnością ma ſie do tego przyczynić / y ſtáránié około tego czynić / iákoby zkąd inąd od ludzi vczonych / á w tym dobrze biegłych/ſpráwę y náukę mieć mogł: á powinien to ſtáránié y wywiádowánié około tego / ſam ſwoim nakłádem bez wßelákiégo nágrodzenia od ſtron czynić.

Swiádectwá ábo wyznánie świádkow/ iáko ma bydź opowiedano/ y co z tym dáley czynić.

ARTIC XLIII.

GDY iuż Swiádkowie y świádectwo / ábo zeznánie ich będzie wyſłuchano / y rozeznano / á dobrze vważono / ták ma

bydź opowiedziano / żeby Sedzia z Przyśieżniki/ ábo Vrząd przy tym był / ma dźień ábo czás ku temu bydź náznáczon pewny. Ma też Sedzia stronie/ gdźieby potrzebá było/ á oná mogłá przeciw temu odpor iáki / ábo słuszny wywód vczynić / tego nie bronić / ale owszem dopuśćić / tym obyczáiem iáko niżéy będzie vkazano.

A Gdźieby do tego przyszło / ták iáko wyższéy napisano / zá niedostatkiem ludźi w Práwie biegłych / ábo żeby wszystek Sąd / ktory do tego przysłuża / á ktorym tákowé rzeczy rozeznáwáć poruczono / przy tym bydź / á do tego zebráć sie nie mogli : żeby dla vstrzeżenia niepotrzebnych odwłok y vtrat / Commissarze do rozeznánia y też vważowánia tákowych rzeczy / obrano : tedy tym obyczáiem máią sie záchowáć. Máią naprzod dźień ábo Termin ku wywołániu / á opowiedzeniu zeznánia Swiádkow / náznáczyć : á máią obiemá stronam dáć wypis / ábo Copią tego wszystkiégo / czego ku temu Terminu z obu stron potrzebá / według tego / iáko tá wszystká rzecz sie áż do tego czásu toczylá / ták żeby strony / á zwłasczá obwiniony z Przyiaćiołmi swoimi mogł sie do tego zgotowáć / ktoremu y to ma bydź dopuszczono / żeby Przyiaćiele/

ciele / ábo kogobykolwiek potrzebował / wolno ku niemu przychodzić mogli / á żeby mogł sie z nimi według potrzeby swoiéy rozmówić y náradzić. A cobykolwiek iedná stroná állegowáłá przeciw drugiéy strony állegácyam / przed tymiż Commissarzmi / które dla wysłuchánia tákich Swiádectw y dowodów wystáwiono / to wszystko ná tymże Terminie ma ná Spisku od obu stron dano bydź / ták żeby dwá Exemplarzá tego były / z których ieden przy Commissarzech zostáć ma / á drugi stronie odporney ma bydź podan / żeby wiedziáłá coby ku temu odpowiádáć miáłá. A gdzieby stroná potrzebowáłá do tego czásu / żeby ná to szérzéy odpisáć mogłá / á spráwę swą położyć / ma y czás do tego náznáczon bydź: wszákże żadnéy stronie wiecéy Copiy ábo Minut tych wszystkich rzeczy / niema bydź wydawano / iedno dwie: oprócz żeby Commissarze obaczyli słuszną do tego przyczynę / żeby tego potrzebá było: á zá tákową słuszną przyczyną / mogą stronam y iesżcze raz / ále nie wiecéy dopuścić / iesliby która co miáłá ábo potrzebowáłá / ná piśmie podáć. A ták zebrawszy z obu stron ich wszystki Allegácye / świádectwá publikowawszy / y pisánia iednéy strony przeciw drugiéy / á miawszy to wszystko iuż pospołu / ma ten Exámi-

nator/ abo Commiſſarz wſzytko to przełożyć/ y podáć temu Vrzedowi/ od którégo ná te Exáminácyą ieſt wyſádzon/ ták żeby ztąd Concluſia y ſkazánié/ zá pewną á doſtáteczną wiadomośćią á vważeniém/ y dobrym rozmyſłem/ ſpráwiedliwie á według Bogá/ vczyniono bydź mogło/ bez krzywdy á obrażenia kożdéy ſtrony/ które Vrząd vczyniwſzy/ Sedziemu opowiedźiéć ma/ y poruczyć/ iákoby dáléy w tym poſtepowáć miał.

O Obronie á Wywodźiech Obwinionego.

ARTIC. XLIIII.

GDźieby obwiniony był gotów ſłuſznym świádectwem y wywody z tego ſie oczyśćić/ czym go oſkárzono/ y niewinność ſwoie vkázáć/ á Sedźia abo Vrząd baczyłby/ że temu doſyć vczynić może/ á ſobie w tym pomoc: z ſtrony tego ma ſie według wyſſzéy nápiſánéy náuki záchowáć/ y oczyśćienié to/ wywód ábo vkazánié niewinnośći/ ma bydź vważono y rozeznano/ według obyczáiá á ſpoſobu.

Nakład ná świádki iáki ma bydź.

Arty=

ARTICVL XLV.

KOżdemu pospolitego rządu/ ktoryby dla tákowégo świádectwá pieszo przyszedł/ y zetrwáć muśiał kilko dni/ czekáiąc pókiby sie z swym świádectwem nie odpráwił/ máią bydź ná kożdy dźień dawáné cztéry grosze ná strawowánie/ ábo coby słusznégo było/według obyczáiá kożdéy ziemie. Ale gdzieby zacnieyszéy iákiey osoby do tego potrzebowano/ma wiecéy tákowému bydź płácono/ według baczenia tego/ ktorémuby tego doyźrzeć poruczono.

Listy ábo gleyty/niemáią bydź żadnemu przeciw Práwu ku obronie dawáne.

ARTIC: XLVI.

ZAdney Stronie/ áni żadnemu Swiádkowi/ Listy tákowé nie máią bydź dawáné/ ktoréby obronę iáką przeciw pospolitému Práwu czyniły: to iest/ żeby nie mieli powinni bydź słusznie sie spráwić: ále co sie be-

śpieczeństwá dotycze / od gwałtu á mocy / mogą Gléyty tákowé y stronam y Swiadkóm dawáné bydź.

Sprawiedliwość ma bydź predko á bez odwłoki czyniona.

ARTIC. XLVII.

Dla vstrzeżenia dáremnych y też nie potrzebnych vtrat / spráwiedliwość przy Sądziéch pospolitych ma predko czyniona bydź / bez wszytkich odwłók: á ile z naymnieyszymi zabáwkámi / á czásu trácenim bydź może.

Termin ábo dzien ku skazániu / iáko ma bydź náznáczon.

ARTIC XLVIII.

JEsliże Powodna Stroná / ábo ten co żáluie / zá przyznániém iuż obżałowánégo / ábo też zá pewnemi dowody Swiádków / które postáwił / domawia sie tego / iżeby Sądównym skazániém koniec tey sprawy był vczyniony: á ma do tákowégo skazánia pewny

dzień ábo Termin bydź náznáczon. A gdźieby Powodna stroná tákowégo Terminu sie nie domagálá / tedy iednák zá żądániém obżałowánégo / ma Termin tákowy náznáczon bydź.

Temu ktorego ná gárdło skazano / ma też pewny czás náznáczon bydź.

ARTIC: XLIX.

GDyby iuż zá żądániem tego co obwinił / ábo też zá słusznym postepkiem á porządkiem Práwá do tego przyszło / żeby miał Obżałowány ná gárdle skarány bydź / ma trzeciégo dniá przed tym iemu to oznaymiono bydź / żeby czás miał ku wyspowiedániu / wyznániu / á rospámietywániu grzéchów swych: á iesliżeby tego żądał / ku przyimowániu Sákrámentów / czego niéma mu broniono bydź.

A gdy iuż bedźie po tákowym wyznániu grzéchów ábo spowiedźi / máią ku niemu bydź przypuszczeni ludźie w piśmie świetym biegli / ábo Káznodźieie / ktorzyby zbáwienną droge vmieli vkázáć / á pobożnémi namowámi / nádźieie dobrą y wiáre vczynić / ták żeby z dobrą nádźieią y wiárą / bez desperáciiéy á wątpienia / w łásce

Bożéy / mogl ná śmierć iśdź / y ćiérpieć tę mękę ktorą záslużył. A poniewaz chwalebna y Chrześćijáńska rzecz iest / ták śie o to stáráć / żeby / chociá ćiáło ćiérpi / duszá iednák mogłá zbáwiona bydź. Przeto Księża / Plebani á Kaznodźieie / máią do tego przychylni y gotowi bydź / żeby tym obyczáiem / zbáwienną náuką / á vpominánim bliźniégo swégo rátowáli. Niéma też nikomu tego dopuszczono bydź / żeby więźniá gdy iuż ná śmierć ma bydź wiedźiony zbytnie poiono / winem ábo inszym pićiém: bo to zly á niepobożny obyczay / przywodźić go pijáństwem do tego / żeby skaránia ktorym go Bóg karze nie czul / á owszem táki zly obyczay ma bydź pokázon: bo pijánym będąc / nie może z táką skruchą iśdź ná śmierć / iákiéy do tego potrzebá.

Wołánie do Sądu.

ARTICVL L.

NA tym obyczáiem bydź czyniono / które śie ná ktorym mieyscu záchowywa.

Sędźiowie ábo Vrząd przed tym Terminem / ktorégo ostáteczné skazánié ma bydź vczyniono / iáko wspołu śie rozmawiáć máią / y rádźić.

ARTIC. LI.

PIerwey niżli ostáteczne skazánie/ ábo Dekret ma bydź vczyniony/ Sedziowie ábo Vrząd / máią wszytkiégo porząd co z obu stron állegowano bedźie/ przesluchác: á strony máią té wszytki rzeczy przed nié położyć/ ták żeby z dobrym rozmyslem á vważenim / námówiwszy sie pierwéy sámi miedzy sobą / mogl kożdy potym widzenié swoie okolo ostátecznégo skazánia powiedźiéć. A gdźieby nie mogli sie ná iedne sentencyą zgodźić / ábo żeby im co wątpliwość czyniło / máią mądrych á w Práwie bieglych ludźi miedzy sie w rade wezwáć / á zá ich rádą to coby mieli spráwiedliwie skázáć/máią pisác kázáć á náterminowáć / według tego obyczáiu y Informácyiéy/ták żeby ná ostátnim terminie/ który Peremptorium zową / skazánié to które ná ten czás ma bydź opowiedano y obwolano / pogotowiu bylo / y zárázem sie przeczytálo.

Sąd pospolity/iáko ma bydź postánowion y zágáion.

ARTIC. LII.

GDy Termin / ábo czás náznáczony przychodzi / ma bydź we Dzwonek zádzwoniono / y mieysce to otworzono / ná którym tákowy Sąd bywa / zá którym dzwonienim Sędziowie powinni sie zyść / ábo też Wóyt z Przyśieżniki / ábo Ráycámi: y ma Sędzia przednieyszy ábo Wóyt / drugim roskázáć záśieśdź / y sam też ma ná mieyscu swoim śieśdź / wziąwszy w ręke laske ábo miecz dobyty / według zwyczáiu kożdéy ziemie. A ták śiedzieć máią státecznie / kożdy ná swym mieyscu póki sie Sąd nie dokona / nie zábáwiáiąc sie niczym inszym.

Iáko Sędzia ábo Woyt ma pytáć drugich / iesliże Sąd dobrze záśiadł / ábo zágáion.

ARTICVL LIII.

GDy iuż wszyscy záśiedą / ták iáko wyszéy nápisano / Sędzia ábo Wóyt / kożdégo z Rádziec ábo Przyśieżników ma pytáć zosobná / iesliże ten Sąd dobrze záśiadł / ábo zágáiono. A gdy w tákowym Sądzie śiedm ábo ośm / á nie mniey osób záśiedzie / ma kożdy

z nich

z nich zosobná témi słowy odpowiedź: Pánie Sędzia/ ábo Pánie Wóycie/ ten sąd dobrze iest zágáiony/ według Vstaw y Práwá Ceſárſkiégo.

Iáko obżáłowány ma być do Pręgierzá ábo do słupu przywiązan.

ARTIC: LIIII.

Gdy iuż przećiw obżáłowánemu ma bydź ná gárdle ostáteczné ſkazánie vczyniono/ według ſentenciiéy dobrze przed tym vważonéy/ obyczay ieſt zdawná/ że Złoczyńce tym czáſem do Pręgiérzá ábo słupu przed ſkazániém/ ábo też y po ſkazániu przywiezuią ná rynku/ ábo tám ná tym mieyſcu gdzieby ode wſzyſtkich ludzi mogł bydź widzian. A ták/ ponieważ ten obyczay nie ieſt ſzkodliwy/ może zachowan bydź. Gdzie też inny obyczay około tego ieſt/ tedy ſie ták záchowáć/ iáko gdzie obyczay nieſie.

Obżáłowány ábo Złoczyncá/ iáko ma bydź przed Sąd przywiedziony.

ARTICVL LV.

SEdzia/ gdy iuż ták Sąd porządnie zásiedzie/ ábo Wóyt/ ma roskázáć Oprácóm á Ceklarzóm/ złodzieiá dobrze zwiąsánégo/ przed Sąd przywieść/ y postáwić.

Iáko ten złoczyncá wobec przede wszytkimi ma bydź obżáłowan.

ARTICVL LVI.

PRzy tákowym obżáłowániu/ ktore sie przede wszytkimi dziać ma/ ten porządek ma bydź záchowan/ ktory ná którym mieyscu w zwyczáiu iest: to iest/ ma Powodna stroná/ ábo ten co obżáłował/ przy tym bydź/ y instigowáć. Ale gdzieby obżáłowány niewinnym był nálezion/ á stroná też przeciw niemu instigowáć á Práwá dostać niechćiáłá/ tedy tákowego obżáłowánia/ przede wszytkimi wspominać nie byłáby potrzebá.

O Prokuratorách.

ARTIC. LVII.

PRokurator/ kożdey Stronie kto-

ra tego potrzebuie/z Vrzedu á od Sądu ma bydź dan. A tákowi Prokuratorowie máią bydź przyśiegli ná to/ że spráwiedliwośći á prawdy według Práwá pospolitégo/ y tych vstaw/ máią y powinni będą bronić/ y iéy sie we wszystkim dźierżéć: á iż nie máią swoim wiedzenim á chcenim niwczym spráwiedliwośći przeszkádzáć/ áni iéy wywrácáć/ ktorą przyśiege ma Sedźia ábo Vrząd od nich przyimowáć/ y im wydáwáć. A ieśliżeby ten Prokurator ktory od strony rzecz spráwuie/ ták iáko ná niektorych mieyscách ten obyczay iest/ był ieden z pośrzodku tych ktorzy ná Sądźie śiedzą/ ábo z Przyśieżnikow: niéma do tego bydź przypuszczon/ żeby był przytym/ gdy drudzy będą sie około tego námáwiáć y rádźić/ iákoby mieli Skazánie vczynić/ ábo Sentencyą ferowáć. Drudzy iednák Przyśieżnicy y Sedźiowie/ máią dáléy przedśie postepowáć/ á ma ná kożdégo woléy to bydź/ ták obwinionégo/ iáko tego ktory żáluie/ Prokuratorá sobie/ bądź z Przyśieżnikow/ bądź ktoregokolwiek innégo obráć/ ábo téż może y sam rzecz swoie spráwowáć. Ale gdźie tákowégo obierze/ ktoryby nie był z pośrzodku Przyśieżnikow/ ábo ktoremuby przed tym iuż od tegoż Sądu przyśiegá nie byłá wydána: tedy ten kożdy ma piér-

wéy przyśiądź / niżli pocznie rzecz ſpráwowáć / ták iáko wyſzéy wypiſano. A dla tego żeby porządnie / á co naykrocéy ſkárgi y inné ſpráwy / przed Sądem póydź mogły / Prokurator kiedy ſkárge kłádźie / miáſto tego od kogo rzecz ſpráwuie / żeby go iego przezwiſkiem często wſpomináć nie trzebá było / ma kłáśdź litere A. á miáſto obżáłowánégo B. A gdźieby vczynek ten zły / iáko zbóyſtwo / złodźiéyſtwo / zámordowánié / ábo ſpalenié / tákże y inné / miał wſpomináć / ma miáſto tego kłáśdź litere C. á zwłaſczá gdźie ſkárgá idźie z Vrzedu á z poruczenia Sądowégo / tám ma bydź to obſerwowano / żeby w tákowéy Akciiéy kłádźiono / Actio, ábo ſkárgá od Vrzedu / á przy tym imie tego co żáłuie.

Skárgá przez Prokurátorá z Vrzedu dánego / ábo też ktorego ſobie ſtroná obierze / tym obyczáiem ma bydź czynioná.

ARTIC : LVIII.

P: Sedźia / Powodna ſtroná A. żáłuie ſie ná tego Złoczyńce B. który tu ſtoi

przed Sądem / o vczynek iego / y złoczyństwo C. które vczynił / według téy Akcyiéy / ábo obżáłowánia / które przed tym przed námi ieſt vczynione / á przełożono : Przeto żądam żebyśćie według poſpolitégo Práwá / á opiſánych chwalebnych Vſtaw Céſárſkich / ábo y téy ſławnéy Korony / które około tákowych rzeczy / iákoby ſłuſznie byli karáni / ſą doſtátecznie vczynioné / z pilnośćią iego vczynek zły vważywſzy / á winnym go bydź vznawſzy / ſpráwiedliwym ſkazániem ſwoim / ſkáráć roſkazáli / ták iáko według porządku tego práwá / ſłuſznie to bydź ma.

Ieſliżeby Prokurator témi ſłowy tego obżáłowánia przełożyć nie vmiał / tedy może ią ná piſmie dáć / á té ſłowá przy tym powiedźieć : P. Sędźia / proſzę żeby to obżáłowánie ſtrony Powodnéy / z téy kárty było przeczytano.

Obżáłowány / przez ſwego Prokurátorá iáko ma mowić.

ARTIC. LIX.

Ieſliże Obżáłowány przed tym iuż przyznał ſie / ábo z doſtátecznych do-

wodów iuż sie nań pokazáło / że winien ták iáko wysżéy / gdźie sie wypisuie o dowodźiéch y o wyznániu / szerzéy to wypisano: tedy innégo sie nic nie zéydźie mówić / iedno miłośierdźia á łáski od niego Prokurator prośić ma. Ale gdźieby obżáłowány ábo sie znáć niechćiał / ábo przyznawszy sie przed tym / potym przyczyny tákié y dowody vkázował / przez któréby rozumiał / żeby sie odwieść / á skaránia vysdź mogł: może Prokurator tym obyczáiem niżéy wypisánym / od niego spráwe dáć / vżywáiąc tych liter / iáko wysżéy okázano / miásto wymienienia stron: to iest / miásto obżáłowánégo B. tego co żáluie A. á miásto wystepku C. o który skárgá vczynioná. C. kłádąc tym obyczáiem.

PAnie Sedźia / ten to B. obżałowány / ku temu vczynku ábo złoczyństwu / którym go obżałowano od A. Powodnéy strony / żeby C. vczynił: opowiáda / broniąc sie / y niewinność swą okázuiąc / tym wszytkim / co przed tym od niego powiedano y przełożono / prosząc żeby zá vważenim tego wszystkiégo / y niesłusżné obwinienié / y niewinność iego / z pilnośćią od was byłá vważona / á przez Dekret y skazánié Práwá dostáteczné / żeby z tego wyzwolon był / á żeby

nakłády /

nakłády / vtráty / y ßkody / ktore zá tym niesłußnym obwinienim przed Práwem podiąć muśiał / iemu sie náwroćić mogły / od tego co go ták oskárżył: dla tego / áby Práwá dostał / żeby był obreczon.

GDzieby Prokurator tákowey odpowiedzi od Obżáłowánego wymowić słowy nie vmiał / może ná piśmie podáć Sądowi / á przy tym to powiedźieć: Pánie Sędzia / żeby te to odpowiedź á prosbe Obżáłowánego / z tey kártki Pisarz przede wßytkimi z roskazánia wáßego przeczytał. A Sędzia zá tákowym żądánim ma roskázáć Pisárzowi / żeby te kártke przeczytał.

Obżáłowány gdy sie tego przysku czemu sie przed tym przyznał / ábo ná co dowod słußny iest.

ARTICVL LX.

GDzieby Sędzia porozumiał / że Obżáłowány przyznawßy sie przed tym w rzeczy dowodney / á ktora sie iuż dostátecznie nań pokazáłá / tylko dla tego sie przał / żeby prze-

włoke mieć mogł / á żeby ſpráwiedliwość y ſłuſzné karánié ſie zwłókło. Ma Sedzia z temi dwiemá Ráycy ábo Przyśieżniki / ktorzy takowé iego wyznánié / bywßy przy mece / ábo oprócz meki ſłyßeli / rády ßukáć v mądrych / á w Práwie biegłych ludzi. A poniewaz ći dwá Przyśieżnicy / w tákowéy przygodzie nie świádczą iáko świádkowie / ále iáko Sedziowie / y nie máią przeto bydź od drugich odłączeni / gdy ſkazánié ma bydź vczyniono. Bo przygadza ſie / że drugi tego wßytkiégo / ku czemu ſie znał ná mece / przy ſie y odwoływa: ták iáko przykład tego kłádzie ieden / wypiſuiąc / Że iednégo trzy rázy meczono / á po kázdym meczeniu tego ſie wßytkiégo przał / ku czemu ſie ná mece przyznawał: á iż ná koniec / gdy nie mozono ná nim nic tákowégo wymeczyć / że go wolnym vczyniono.

Kát ábo Ceklarze / żeby mogli bydź beśpieczni / ma obwołano bydź.

ARTIC: LXI.

Gdy iuż Sedzia vczyniwßy ſkazánié / Laſke złamie / ábo Rozge / á Kát

ma złoczyńce wieść ná to mieysce/ ná ktorym ma bydź skaran/ ma bydź wołano przede wszemi ludźmi/ y oznaymiono/ mocą á z poruczenia zwierzchniego Vrzedu/ pod skáránim ná gárdle/ żeby żaden nie śmiał Kátowi niwczym przeszkádząć/ áni sie nań rzucáć/ ábo chćieć złodzieiá odbijáć/ chociaby też y w czym zá przygodą pobłądźił. A wszákże tu w Polscze tego nie czynią/ bo sie niezda zá potrzebne.

Niepotrzebne pytánia w Sądźie/ máią bydź pokázone.

ARTIC: LXII.

POniewaz ná wielu mieyscách záchowywano pytánia wiele/ niepotrzebnego á zbytniego/ ktore nie tylko nie pomagáło ku wywiádowániu prawdźiwey rzeczy/ ále owszem prze niespráwiedliwość y Práwo sie odwłoczyło/ á niepotrzebnie czás zwłoczył.

Przeto tákowe wszytki pytánia niepotrzebne/ ktore spráwiedliwośći przeszkadząią/ zwłoczą: á od ludźi chytrych y wywrotnych/ vmyślnie ku przewleczeniu Práwá/ á vplecieniu Controuersiey/ czynione bywáią/ máią bydź pokázone y zá-

powiedziáné. A Vrząd gdzieby tego ná ktorey ſtronie doświádczył / ma to ſrodze záſtánowić / y ſkáráć tákowégo / ktoryby zá przeszłym vpomie- nienim niechćiał ſie od tego zdzierżeć / tylé rázów ileby ſie potym tego dopuśćił.

O Spowiedzi y Nápominaniu / ktore po ſkazániu ma bydź vczyniono.

ARTICVL LXIII.

GDY iuż Dekret ábo ſkazánie ná Smierć oſtáteczné wynidźie przećiw Obwinionému / ma bydź tego dopuſczono / żeby mogł grzechów ſwoich ſie wyſpowiádáć / y od niego iákoby z dobrą nádźieią ná śmierć miał iśdź / áby náuczon y vpominion był / á przynamniéy ieden ábo dwá Kśieża / gdy go iuż ná śmierć wiodą / máią przy nim bydź / y prowádźić go áż ná mieyſce / przekłádáiąc drógę zbáwienią / zá żálowánim grzéchów iego / á zaſługámi Páná Kryſtuſá Zbáwićielá náſzégo / ták żeby z dobrą pámiećią y nádźieią / to co záſłużył / żeby ćierpiał.

Spowiednicy ábo Kśieża / nie máią nikogo vpominánim ſwoim do tego przywodzić / żeby ſie przał/ábo odwotywał tego/ku czemu ſie pierwey przyznał.

ARTIC. LXIIII.

POniewaź nieſlußna / y niepobożna rzecz to ieſt/żeby złé vczynki á ſpráwy ku ßkodźie Rzeczypoſpolitéy były zákrywáné: y nie przyſtoi to nikomu/ przéć ſie tego co prawdá ieſt / á prawdę fálßem zákrywáć / ábo komu żeby ták czynił/ ná to rádźić y perſwádowáć/ ták iáko też y wysßéy tego dotkniono. Przeto Spowiednicy á Kśieża / nie máią złoczyńców do tego przywodźić/ żeby rzeczy przed tym wyznánych á doświádczonych przeli ſie / á odwołánié czynili/ chcąc w tym y ſwé złé ſpráwy/ y drugich/ ná które co tákowégo wiedząc wyználi/ zákryć.

Ci ktorzy bluźnią przećiw Bogu/ iáko máią bydź karáni.

ARTIC: LXV.

GDźieby kto plugáwemi vſty / á złym á zuchwáłym ſercem / PAnu BOgu to przyczytał / co przyczytano bydź niéma / ábo vimomał to / co niéma bydź vimowano / ku vbliżeniu á obrażeniu świetéy wßechmocnośći á dobroći iego / ábo też żeby co nieprzyſtoynégo á nieſłußnégo przećiwko Pánnie Máriiéy mówił / ábo ſpráwam BOżym / którémi on zbáwienié ludzkié ſpráwował / tákowy kożdy blużniércá / ma wßedźie bydź przez Vrząd winowan / y dla tego / według vznánia winnośći ábo wielkośći grzéchu iego / też według baczenia ná ſtan y ná oſobe iego / ná zdrowiu ábo też y ná gárdle ma bydź karan. A gdźieby tákowy iuż poiman był / á wſádzon / ma Vrzedowi bydź oznaymiono / á Sedźia ábo Wóyt / według Informáciiéy á náuki od Vrzedu dánéy / ma w tym ſie záchowáć / ták żeby tákowé blużniérſtwo według Práwá było ſkaráné / á żeby tákowé rzeczy á grzéchy miedzy ludźmi ſie nie mnożyły.

Ci co ludźi truią / iáko máią bydź karáni.

ARTIC. LXVI.

Gdźieby ná kogo pewnie to doświádczono / że sie z tákimi rzeczámi obchodźi / á tym żeby komu vßkodźił / tákowy ma bydź karan á ogniem spalon. Ale gdźieby v kogo náleziono trućizne / á będąc w tym podeyźrzány / nie nálazłoby sie iednák / iżeby iáką ßkode ná zdrowiu tym komu vczynił / tákowy ma bydź karan / ále nie ná gárdle / iedno według słußnégo wyznánia Vrzedu / á mądrych ludźi. A w tákowych przygodách / Sędźiowie ábo Vrząd / máią sie drugich w tym biegłych rádźić / coby tákowy zásłużył / ták iáko niżéy ßerzéy o tym wypisano / gdźie sie náuká dáie / iákoby Sędźiowie mieli sie rádźić.

Skaránie iákowe ma bydź przećiwko tym / ktorzy Kártki / Kśiegi porzucáią vkrycie / sromocąc ludźi / y ná poczćiwość czyie tym obyczáiem sie tárgáiąc / iáko to Láćinnicy zową / Famosi Libelli.

ARTIC: LXVII.

KTobykólwiek wypuśćił kśiążki iákié / ábo pisánié / tárgáiąc sie ná czyie dobrą sławe y poczćiwość vkryćie / nie podpisawßy sie Jmieniem ábo Przezwiskiem swym / niesłußnie á niewinnie: ták żeby ten zesromocony/á tym obyczáiem nágániony / mogł snadź prze to / ku skaraniu iákiému ná zdrowiu / ná dobrey sławie swoiey / y też ná gárdle przyśdź: tákowy kożdy złośliwy á niecnotliwy potwarcá/ zá pewnym dowodem á doświádczenim tákowégo złégo vczynku / według opisánia Práwá/ ma tymi obyczáymi skaran bydź / y to wßytko ćierpieć / ku czemu onego niewinnégo złośliwym á zdrádliwym oskárżenim/ y osławienim/ chćiał przywieśdź. A choćiaby też y to osławienié á pisánié potáiemné było prawdźiwé / tedy sie nie godźi tym obyczáiem kogo łżyć / ábo sye tym nád nim mśćić: iednák ten co ták złośliwie á vkryćie osławił y opisał/ ma według vznánia Vrzedu bydź skaran / gdyż to iest bárzo ßkodliwa rzecz / zdrádliwie ná czyie sławe sie tárgáć.

Skaránie tych/ktorzyby Monete zfálßowáli / ábo nie máiąc ná to Przywileiów y dozwolenia wierzchniégo Páná / Myńce bili.

ARTIC: LXVIII.

MYncá / trzemi obyczáymi bywa falßowána. ¶ Naprzód / gdy kto pod Herby á znaki cudzymi Mynce bije. ¶ Druga / gdy kto Materyey abo Metallów nie dobrych do tego vżywa. ¶ Trzecia / gdy kto Mynce bije pod mnieyßą wagą niżliby miała bydź.

☞ A ći wßyscy tym obyczaiem maią bydź karani. ¶ Ten co falßywą Mynce bije á czyni / ábo tákowéy Mynce náodmieniawßy y nabywßy / miedzy ludźi ią wypuscza / chcąc y wiedząc / ku oßukániu bliźniego / á pożytku swému / ma bydź ogniem ná gárdle karan / á żywo spalon być. A ktoby tákowego w domu swym / wiedząc to nań przechowywał / á iemu mießkánia dozwalał / takowy ma on dom abo mießkánié swoie trácić. ¶ Ći co Myńce biją / zá mnieyßą wagą y podléyßą niżliby miała bydź / nie maiąc na to Przywileiów abo dozwolenia : máią bydź wedlug vrádzenia Vrzedu / y wielkośći zásłużenia / ná máietnośći / ná zdrowiu / abo też y ná gardle karani. ¶ Ale ći którzy cudzą Myńce obrzynáią / ábo wywarzánim psuią / ábo też lekcéyßą czynią / y podléyßą z lepßéy / máią nie tylko ná

máietnośći/ále y ná gárdle przy tym bydź karáni/ według wielkośći obwinienia/ á vznánia Vrzędowégo. ¶ Ale gdźieby dowiedźiano sie/ że kto zá dozwolenim Vrzędu/ tákowé rzeczy czyni/ tedy ten Vrząd tráći té Przywileie á wolnośći/ zá ktoremi wedle Przywileiow/ wolno im było Myńce bić.

Iáko máią bydź karáni ći/ktorzy fálßuią Miáry/ Łokćie/ Wagi/ Funty/ ábo też Kupie/ Towáry/ etć.

ARTIC: LXIX.

Ieśliby kogokolwiek by dośwwiádczono/ á on chytrze á złośliwie/ Miáry/ Wagi/ Kupie/ ábo inné przedáyné rzeczy/ zfálßowawßy/ vżywa tego/ ábo przedawa zá dobré á niezfálßowáné: tákowy kożdy ma bydź poiman/ y wsádzon/ ták iáko ná gárdło bywáią wsádzáni. A gdy słußnymi dowody nań sie to pokaże/ ma bydź z Miástá ábo z Ziemie wypowiedźian/ á ná ćiele miotłámi v Pregierzá skaran/ według wyznánia onégoż wystepku. A ieślizeby nie raz był w tym doświádczon/ może bydź y ná gárdle skaran.

Skaránie Prokuratorow / gdy w czym wystąpią / iákowe bydź ma.

ARTIC. LXX.

GDyby Prokurator w ktoreykolwiek Controwersiiéy / ták około Imienia ábo Máietności / iáko około gárdłá / rzecz spráwuiąc / strone ábo zdrádźił / ábo powód iáki á oszukánié / ku szkodźie tego od kogo rzecz spráwuie / vczynił / á w tym go doświádczono; ma naprzód szkode / ku ktoréy strone przywiódł / nágrodźić / á potym v Pregierzá ma miotłámi skaran bydź / y nákoniec z Miástá ábo z Ziemie téy ma bydź wygnan / według wielkośći występku á zásłużenia.

Iáko máią bydź karáni ći / co przećiwko przyrodzeniu grzeszą.

ARTICVL LXXI.

Gdźieby kto tákowy náleźion był / żeby álbo z bydlećiem / ábo chłop z chłopem przećiw przyrodzeniu spráwe miał / tákowi máią ná gárdle bydź skaráni / á wedlug obyczáiá

ogniem máią bydź spaleni/ bez wszelákiégo zmiłowánia y łáski: poniewasz to hániebny y sromotny grzéch iest/ y ma bydź srodze karan.

Iáko máią bydź karáni ci/ ktorzyby z powinowátymi á krewnymi białygłowámi vczynek mieli.

ARTIC. LXXII.

Gdziebyna kogo doświádczono/ iż z Pásierbicą swoią/ z Mácochą/ ábo z Iatrwią vczynek niepoczćiwy miał/ ábo téż z iákimi w rodzie bliższymi Białymigłowámi: tákowy zá rádą ludzi vczonych w Prawie/ á biegłych/ ma według zdawná opisánégo obyczáiu w Césárskim Prawie/ karan bydź.

Iáko ci máią bydź karáni/ ktorzy cudze żony/ pánny/ ábo y Białegłowy/ gwałtem á mocą biorą/ y vnaszáią.

ARTIC: LXXIII.

Gdziebyktocudzą Żonę/ ábo téż Pánnę nie wydáną zá Mąż/ nád wolą

Meżá iey / ábo Oycá / mocą wźiął / y vniosł: á Mąż / ábo y Oyciec oney dźiewki / choćiaby też Mátká y oná sámá Pánná przyzwoliłá / á z iey wolą sie to sstáło / tego sie żáłował / y żądał / żeby tákowy skaran był: ma ten obwiniony / gdy sie to nań vkáże / według nárządzenia y opisánia Práwá / dostátecznie skaran bydź / zá rádą á náuką ludźi w Práwie biegłych.

Ci iáko máią bydź karáni / ktorzy po dwu ábo po trzech Zonách miewáią.

ARTIC: LXXIIII.

Gdyby ná kogo dowiedźiano sie / że máiąc przed tym żywą żone / z drugą ślub brał: ábo też żoná máiąc pierwszégo meżá / że drugiégo poiełá: tákowy vczynek więtszy y hániebnieyszy iest niżli cudzołostwo / zá który ácz Práwo Césárskié nie wypisáło / żeby kto karan bydź miał ná gárdle / ten co sie go dopuśći / wszákóż zá słuszné sie widźi / żeby tákowy káżdy / któryby sie tego vmyślnie ważyć á dopuśćić śmiał / ná gárdle o to karan był / ták iáko o iáwné cudzołostwo.

Ci ktorzyby Zone ábo Dziewki swe/ ábo iákiekolwiek przyiaćiołki / zá pieniądze/y dla sromotnego pożytku/drugim zwodźili/ iáko máią bydź karáni.

ARTIC. LXXV.

Ktoby Zone swoie/ Dziewkę/ ábo krewną á powinowátą / dla sromotnégo pożytku zwodźił/ y iéy sie kurwić dopuśćił/ ábo téż iákimkolwiek obyczáiem dźiećiam swoim / żeby do tego przyczynę dawał / iákoby co nierządnégo / á przećiwko Bogu / opuśćiwszy wstyd / wdáwáć sie zá dáry / ábo iákożkolwiek miáły: tákowy kożdy ná czći / y ná zdrowiu / á ná gárdle / według nálasku pospolitégo Práwá/ ma bydź karan.

Jáko zwodnicy ábo zwodnice te ktore przyczynę cudzołostwá dawáią/máią bydź karáni.

ARTIC. LXXVI.

Poniewaź

POnieważ wiele śie tego tráfia / że proste á vczćiwe Białegłowy / á nabárźiey Pánny á Dźieweczki / przez złych á niecnotliwych ludźi / ták miedzy Mężczyznámi / iáko Białymigłowámi / stáránie itéż namowy / zápámietawßy swoiey poczćiwośći / w łotrostwo á niepoczćiwe obcowánie śie wdawáią / y zwodzone bywáią. Przeto wßyscy zwodnicy y zwodnice / y ći ktorzyby w domiech swych o tym wiedząc / tego dopusczáli / ábo zá przenaiećim / tákowych rzeczy przeglądáli / według vznánia występku á przewinienia / zá rádą w Práwie biegłych / máią ták bydź karáni / żeby śie nie mnożyli / y máią tákowym vßy vrzynáć / miotłámi ie v Pregierzá bić / y z Miástá wypowiedáć.

Ci ktorzy ludźi podburzáią / á miedzy ludźmi Sedicye czynią / iáko máią bydź karáni.

ARTIC: LXXVII.

GDyby kto w Ziemie w Krolestwie / ábo też w Mieśćie / á w społecznośći iákiey ludźi / przećiwko Vrzedowi á zwierz=

chności / poburzenie iakie / abo potáiemne Sedicyæ czynil / á toby sie nań pewnie vkazało / tákowy wedlug zásłużenia á wielkości wystepku / czásem ná gárdle / czásem też miotłámi v Pregierzá / skaran bydz ma / y z Ziemie abo z Miástá wypowiedzian / gdyby tákowe podburzenie czynił. Ale Vrząd przy karániu tákowych ludzi / ma bácznie á mądrze postepowáć / żeby krzywdá nikomu nie byłá vczynioná / á ludzie żeby sie bárziey z tego nie podburzáli.

Ci ktorzy swowolnie / á nie zá przyczyną zbiegáią / iako máią bydź karáni.

ARTIC: LXXVIII.

POniewaz wiele sie tego przygadza / że drudzy za zuchwálstwem á swąwolą / też bez żadney słuszney przyczyny / vciekáią / á zbiegszy pogrozki czynią: á do tych sie vciekáią ná te mieyscá / gdzie rozumieią / gdzie przechowánie iteż pomoc mieć mogą / y czásem takowi ludziom wielkie szkody á obrażenia czynią / á w niebespieczeństwo przywodzą / nie máiąc baczenia ná rząd y Práwo. Przeto tákowi / zá

zdrayce /

zdrayce/ odpowiedniki/ á wszystkich ludźi wespół zágubce/ máią bydź dźierżani. A gdźieby z tych mieysc/ ná których przechowywánié y obrone maią/ zápámietawszy Prawá y spráwiedliwośći/ niechćieli sie vspráwiedliwić/ á nie przestáli grożić y odpowiedáć/ á którego z nich dostáną/ zárázem ma śćiet bydź/ y ná gardle skarań/ iáko zdraycá y pospolity szkodźcá/ y nieprzyiaciel/ chociaby też onym odpowiedánim swoim szkody żadney nie vczynił. Tákże y ci karáni máią bydź/ ná którégoby sie co tákowégo dowiedźiano/ żeby obmyślali ábo przedśie bráć chćieli.

Ale gdźieby kto boiąc sie vkwápliwégo á ćieżkiégo skarániá/ á nie przeto/ żeby komu szkodźić miał/ vćiekł nie ná podeyźrzáné mieyscá: tákowy nie zásłuży ták wielkiégo skarániá. A iesliżeby watpliwość w tym iáka byłá/ máią Sedźiowie ábo Vrząd ráde w tym wźiąć od ludźi biegłych á vczonych w Práwie/ ták iáko niżey bedźie opisano.

Zá innymi ćieżkimi złoczynstwy/ które sie porząd wypisuią/ iákie karánie ma bydź czyniono.

Naprzód o tych/ którzy ludźie potáiemnié truią.

ARTIC. LXXIX.

Gdźieby kto kogo otruł / á o zdrowie abo y o gárdło przypráwił / ma iáko ten kto zámorduie / w koło bydź wpleciony / ieśliże chłop iest. Niewiástá gdźieby w tym doświádczona byłá / ma bydź vtopiona / ábo iákimkolwiek innym obyczáiem / według swoiego występku / skaráná ná gárdle: ále pierwey niżliby ktora tákową osobę ná gárdle skarano / ma bydź kleśczámi rospalonémi targána / mniey abo też wiecey / według baczenia ná osobę / y ná zásłużenie: ták żeby drudzy tym przykładem / a srogością skaránia / od tákowych spraw odwiedźieni byli. (:) (:)

Mátki ktore dźieci swe trácą ábo zábiiáią / iáko máią bydź karáne.

ARTIC. LXXX.

Białagłowá ieśliby ktora płod swóy / któryby iuż żywy był / á członki ná nim było rozeznáć / zabiłá: tá według obyczáiu / ma żywo bydź zakopána / á palem przebita. Wszakóż przestrzegáiąc tego / żeby druga zá

srogością

śrogośćią tákowégo ſkaránia / w desperácyą nie przyſzłá / może bydź vtopiona. Ale gdyby tákowy okrutny vczynek w którey Ziemi / ábo w Mieśćie przygadzał ſie częſto / dla wietſzégo ſtráchu y przykładu drugim złym Białymgłowam / máią bydź według wyſzéy opiſánégo obyczáiu káráné / ábo tákowa Białagłowá / piérwéy niżliby ią vtopiono / ma w ogniu roſpalonémi kléſczámi bydź tárgána / według nauki á rády ludźi w Prawie biegłych. A ieſliżeby która dźiecię porodźiłá żywé / á martwé potym náleźiono / á oná ie ſkryłá / potym vkazało ſie to / zá wywiádowánim z pewnych znáków / któré w tákowéy mierze bywáią obſerwowáné / że nie dawno porodźiłá : gdźieby állegowáłá / y tym ſie wymawiáłá / że ták vmárłé porodźiłá / ma bydź przypuſzczoná ku wywodowi / á ku vkazániu niewinnośći ſwoiéy / ſłuſznémi przyczynámi á dowody. Ale bez ſłuſznych wywodów á świádectw / niéma iéy w tym wiárá daná bydź. Bo gdźieby tákowa wymowá mieyſce miáłá / chćiáłáby bez pochyby kożda ſie wymówić / á z ſwégo złego á okrutnégo vczynku oczyśćić : przećiw czemu / wielki to dowód ieſt / że czuiąc ſie bydź brzemienna / tego kryłá / vkryćie á potáiemnie porodźiłá / á nie wezwawſzy nikogo do tego / á vmyślnie tego kryłá :

y podobieństwo á podeyźrzenie stąd o sobie vczyniłá / że to dziecie zá iéy pomocą z świátá zeszło / á iż oná tym zámordowánim płodu swégo/chciáłá niecnote swą zákryć. A ták / gdzieby tym obyczáiem swóy vczynek zákrywáłá / á vpornie ná tym stałá / zá ták słusznym podeyźrzenim / á dowodem tego złego vczynku/ ma bydź meką do tego przyciśnioná/żeby prawde wyznáłá: á gdy sie wyzna / ma ná śmierć bydź skazána / y ták skarána / iáko wyssżéy nápisano. Ale gdźieby wątpliwa to rzecz iednák byłá / á Vrząd nie mogł sie z tego wypráwić/ieslize winná ábo niewinná iest/ nie skwápiáiąc sie / máią wszystki podobieństwá / dowody y odwody spisáne bydź / y Circumstántiæ: á ma bydź rádá w tym wzieta od bieglych á w Práwie vczonych ludźi.

Białegłowy/ ktore dźieći swoie porzucáią/ále nie zábiiáią/iáko máią bydź karáne.

ARTYC: LXXXI.

Gdźieby ktora dziecie swe porzuciłá / chcąc sie go záprzeć / áni o nim nie wiedzieć / á dźiecie to potym było náleziono / y

wychowano / á ná nie iednák zá czásem okazáło sie to / y byłáby dowodnie w tym vznána / ma według rády ludzi w Práwie biegłych / ále nie na gárdle bydź karána. A ieśliże dziećie to porzucone / piérwéy niżliby sie o nim dowiedziano / vmárło: zá przyczyną iéy porzucenia y odbieżenia / według vznánia ludzi w Práwie biegłych / ma bydź ná zdrowiu / ábo też y ná gárdle karána.)((:)

Łotrowie / zábiiacze / á ći co ludzi morduią / gdźie obrony żadney á wywodu nie máią / iáko máią bydź karáni.

ARTYC: LXXXII.

Kożdy tákowy / ktory słuszney obrony á wywodu niéma / ná ktorégo sie vkaże / że co tákowégo vczynił / á vmyślnie kogo zámordował: według obyczáiá źiem niektórych bywa karan / wplećienim w koło. Ale według rożności zámordowánia / może też y w karánia rożność bydź záchowána. ¶ Ten ktory z rozmysłem vmyślnie człowieká zámorduie / ma w koło wplećion bydź. Kto zábije z gniewu ábo

z vkwápliwośći / á niéma żadnéy innéy ná to wymówki / ma śćiet bydź. ¶ A gdźieby kto zacna iaką osobę / ábo Páná swégo zámordował / ábo też bliskiego iákiégo przyiaćielá / á krewnégo swégo: tákowému ma bydź przydano męki y trapienia / tárgánim klesczámi rospalonémi / ábo końmi włoczenim / żeby srogośćią tákowégo skáránia / drudzy sie karáli / á potym drudzy nie śmieli sie tákich złych rzeczy ważyć.

Gdy kto w obronie broniąc sie / niechcąc kogo niewinnego zábiie / iáko ma bydź karan.

ARTIC: LXXXIII.

GDyby kto broniąc sie / kogo niewinnégo zabił / zákłádáiąc sie / ábo z Arkábuzá wystrzeliwszy / ná tego ktorégo gwałtowi á mocy sie odeymował / á mogł tego słusznymi y prawdźiwymi dowody á świádectwy dowieść: tákowy niema bydź ná gárdle karan.

Gdy nie zárázem obrážony ábo rániony vmrze / á wątpienie iákie w tym iest / ieśli od tych ran / czyli zá inną przyczyną vmárł.

ARTIC: LXXXIIII.

W Tákowey przygodźie / z wysłuchánia pilnégo z obu stron / z świádectwá / y z dowodow / y innych Circumstánciy / ták iáko wyszey iest powiedziano / á zwłasczá z spráwy Lekarzów w tym bieglych / y innych ludźi ktorzy przy tym byli / abo wiedzą iáko po tákowym obrażeniu y ránieniu / ten co vmarł / chował sie: y z obaczenia czásu / iáko dlugo potym żyw był / vyźrzą ábo Sedźiowie / máią rádę wźiąć od ludźi w Práwie bieglych / iákieby skazánié vczynić mieli. ¶ A gdy wiele ich iednégo ranią / á on potym vmrze / tedy tylko ten ma o zámordowánié bydź karan / ná ktorégo sie dowiedzą / że mu śmiertelną ránę iedne abo y wiecéy ich zádał.

Zábity iáko ma bydź oglądan vrzędnie / pierwey niżli go pogrzebiono.

ARTIC. LXXXV.

ZEby w tákowych przygodách / ktore niżéy opisano / dla lepszego vznánia y wyrozumie=

zumienia/ y to nie było zániechano/ widźi ſie bydź zá potrzebne/ żeby gdy ták zrániony człowiek nie rychło vmrze/ przed pogrzebem iednák był oglądan/ ma Woyt ze dwiemá przyśiężniki/ y z Piſárzem tegóż Sądu/ á iednym abo ze dwiemá Chirurgi/ abo Bárwierzmi/ do tego vmárłégo iśdź/ á wßytki rány iego y obrażenia z wielką pilnośćią ogledáć/ y ták iáko ſie náydźie/ Piſarz ma to wßytko pilnie ſterminowáć.

Ci ktorzy złoczyncom pomoc iáką/ ábo przechowánie wiedząc o tym dawáią/ iáko máią bydź karáni.

ARTYC: LXXXVI.

Gdźieby kto złoczyncy iákiemu/ ku wypełnieniu iego vczynku/ pomoc iaką wiedząc á chcąc dobrowolnie dał/ ku ßkodźie komużkolwiek innému/ ábo iakimkolwiek obyczáiem iego foldrował/ tákowy ma ſrodze bydź karan: ale iako wyßßéy powiedźiano/ według vważenia wielkości wyſtepku á vczynku/ karánie też ma bydź vmiárkowano.

Jáko ten ma bydź ſkaran/ ktory iáki vczynek chćiał wypełnić/ ále nie mogł.

Gdźieby

ARTYC: LXXXVII.

Gdzieby ná kogo vkazáło sye z tych rzeczy / ktorych do wypełnienia iákowégo złoczyństwá potrzebá / że chce co złégo wypełnić y vczynić / á iż nád wolą iego cokolwiek do tego przeszkadza / żeby nie mogł tego co vmyślił ku końcowi przewieść: tákowé vmyślenié y przedśiewziećié / gdzieby sie słusznie pokazáło / á dowody pewné ná to były / ma bydź criminaliter karan: ále według rożnośći przedśiewzięcia / y tego co vmyślił / ma téż rożné bydź karánié: w czym Vrząd ma rády vżywáć ludźi w Práwie bieglych / y według náuki ich / ták ná zdrowiu / iáko ná gárdle / karánié to exequowáć / iáko táki vczynek zá przykład ma bydź / iż ktoby komu zástąpił / zámordowáć go chćiał / á tego dowieść nie mogł / iuż tákowé chcenié stoi zá vczynek / y gdyby go vłápiono / ma bydź karan.

Ten komu Száctáwe y wieźnie ku opátrzeniu á ku zámykániu poruczono / gdyby ktorego vpuśćił / ábo vmyślnie z wiezienia wybáwił / iáko ma bydź karan.

ARTYC: LXXXVIII.

IEsliżeby tákowy Strozˇ więźienia y więźniow / ktoremuby to poruczono / wypuśćił ktorego złoczyńce co ná gárdło śiedźiał / ma bydź o to karan dostátecznie. Ale gdźieby więźień zá niedbáłośćią a niedoyźrzenim iákim tegoż komu to poruczono / z więźienia sie wyłamał á vciekł / ma tá niedbáłość iego też skarána bydź / według rády á náuki w Práwie bieglych / ále nie ták bárzo / iákoby z vmyslu to vczynił.

Náuká ábo Introdukcya / iáko Pisárze tákowych Sądow máią Aktá / to iest / wszytke spráwe á Controuersia stron popisowáć.

ARTYC: LXXXIX.

PIsarz tákowy kożdy / ma bydź naprzod do tego sądu przyśięgły / á ma według tey przysiegi swey wszytki Aktá / oskárżenie / dowody / y odwody / ábo Allegácyæ z obu stron vczynione / z wielką pilnośćią / wiernie á

porządnie spisowáć. ¶ Naprzód/ Skargę á obżałowánié przeciw obżałowanemu. A ieśliby sie przygodziło/ żeby ten co ná kogo żáłuie ná gárdło/ co wątpliwégo powiádał/ á rękóiemstwá nie miał/ tedy pospołu z obżałowánym ma bydź wsádzon. ¶ A to wszytko/ iákożkolwiek sie dzieie miedzy obiemá/ ma pilnie popisowáno bydź przed męką/ á tákowé popisowánié tych rzeczy/ ma bydź czyniono przy przytomności przynamnieý Sedziégo sámégo/ ábo tego co mieysce iego dzierży/ y dwu Przyśieżników. ¶ Potym ma też bydź nápisano/ iáko ten co żáłuie/ według porządku wyższéy opisánégo dowodzi/ ábo iáko dowodzi/ iéśliże też rękoiemstwo mieć może/ ábo nie może: á iesli dla dostania Práwá/ dał sie pospołu z obżałowánym w więzienié wsádzić/ ábo nié. ¶ Z drugiéy strony/ cobykolwiek obżałowány przeciw temu odpowiadał/ abo állegował przed męką/ ma wnet zá obżáłowánim bydź popisano. ¶ A przy káżdym tákowym Akcie/ Pisarz ma czás y godzinę którégo sie działo zápisáć/ y kto przy tym był/ ábo ná ten czás tych to rzeczy przesłuchawał/ á Pisárz sam swym przezwiskiem ma sie podpisáć/ iż tego też sam przysłuchał/ á przy tym był. Gdzieby obżałowany nie znał sie ku temu czym go obżáło-

wano / á potrzebá tego byłá / żeby strona Powodna podobieństwy / dowody / y świádectwem / tego co powiáda / dowodziłá y probowáłá / cobykolwiek zá znáki / zá dowody / y zá podobieństwá állegowáłá / á przed Vrzedem proponowáłá / ma porządnie bydź popisowano.

A Gdzieby iuż według wyższéy nápisánéy náuki / y tego opisánego porządku / słuszné dowody y podeyźrzenia sie pokazáły / á obżáłowánégo według tegoby vpomniono / żeby niewinność swoie / á odwody przećiw temu vkazał: tedy cokolwiek obżáłowány ná ten czás ku swoiéy obronie powié / ábo cobykolwiek ná nim sie wypytać y wybádáć mogło / ma wszytko porządnie bydź popisano. Potym gdzieby iuż ku meczeniu przyszło / to cobykolwiek obżáłowány powiedział / á ku czemukolwiekby sie przyznał / ábo nie przyznał / według pytánia á odpowiedánia iego / dla gwałtownégo wywiedzienia prawdy / ma bydź porządnie popisowano od Pisárzá. Ale gdzieby obżáłowány vpornie sie przał tego wszytkiégo czym go obżáłowano / á Powodna strona nań przedśieby dowodziłá / to wszystko ma bydź porządnie popisano y terminowano: iteż ieśliżeby Vrząd dla dostáteczniey-

szégo wy-

szego wywiedzenia wszytkich rzeczy / á doświá-
dczenia dowodów y odwodów / Commissarze ná
to wysádził / máią ći Commissarze to wszystko /
coby przed nimi sie dźiáło ábo mówiło / porzą-
dnie kázáć spisáć. ¶ Item / Jeslizeby obwi-
niony znał sie ku temu czym go oskárżono / ále
tákowé przyczyny y wymowki kładł / któréby go
oczyśćić y niewinnym vkázáć mogły: to téż zá
wszytkimi iego Protestácyámi / dowody / znáki /
podobieństwy od niego przełożonymi / ma bydź
popisano. ¶ Item / Jeslizeby obwinienié á-
bo obżáłowánié szło z Vrzędu / to iest / żeby sam
Vrząd / zkądkolwiek wywiedziawszy sie / cho-
ćiaby nie było tego coby nań żáłował / przećiw-
ko niemu Akcyą instytuował: tedy cobykolwiek
obżáłowány ku temu odpowiádał / ábo iáko-
bykolwiek przećiwko niemu Akcyą instytuowa-
no / ma wszytko bydź porządnie / iáko y drugié rze-
czy / popisano. A tákowé popisowánié tych w-
szytkich rzeczy / y tákowégo Processu / bądź żeby
z Vrzędu pochodźiło / bądź téż zá obżáłowánim
Powodnéy strony / ma bydź wyższéy opisánym o-
byczáiem / od Pisárzá co napilniéy á náznáczniéy
po Artykulech wypisano: przypisawszy ku kożdé-
mu Aktowi czás / to iest / Rok / Dzień / Godźi-
ná / któréy sie to dźiało: y z wypisánim wszyst-

kich tych osób / które przy tym były / ábo które świadectwo iákié dáwały. A ná koniec sam Pisarz / iáko wyższey námieniono / swoim przezwiskiem ma sie ták podpisáć / że té wszytki rzeczy / ták iáko nápisáné są / słyszał / przy tym był / y swą reką podpisał: ták żeby z porządnego á dostátecznégo podpisánégo tego wszytkiego Processu / y cokolwiek sie działo / Vrząd á Sedziowie / iedno przeciw drugiemu conferuiąc y vważáiąc / mogli spráwiedliwie á według Bogá skázáć / ábo ieśliżeby iákie wątpienié było / y innych w Práwie biegłych á vczonych ludzi / mogli sie porádzić / á náuke wziąć. A Pisarz w popisowániu tych wszytkich rzeczy / ma pámietáć ná przysiege y ná obowiązánié swoie / żeby nic innégo nie pisał / iedno to co sie działo / tymiż słowy / y tym porządkiem / nie przyczyniáiąc zá żadną przyczyną niczegóż / áni też vymuiąc / ábo co vkrywáiąc vmyślnie / ku szkodzie ktorey stronie. A té Ksiegi ábo Aktá / w które sie tákowé rzeczy zápisuią / skoro po Sądzie / ábo po odpráwieniu kożdégo Aktu / máią bydź zárázem zápieczętowáné / y dobrze schowáné.

O rzeczách krádzionych/ ktoreby przed Sąd przyßły.

ARTYC: XC.

Gdzieby rzeczy iákie krádzione/ ábo iákimkolwiek niesłußnym obyczáiem komu odięté/ przed Sąd były przyniesioné/ á żeby złoczyńce tego ktory ie pokradł przy nich nie dostano/ ma Sędźia ábo Wóyt tákowé rzeczy ku sobie przyiąc/ á wiernie chowáć. A iesliżeby ten ktorému zginęły/ o nich sie przypytawał/ proßąc żeby mu wydáné były: á słußnie tego dowodząc/ żeby iego własné były/ máią mu wydáné bydź/ nie ogladáiąc sie ná to nic/ iże ná niektorych mieyscách ten obyczay iest/ że Vrząd tákówé rzeczy sobie záchowywa/ bo to iest rzecz niesłußna. Ale gdźieby rożnosć iáka około tych rzeczy byłá/ ma zá słußnymi dowody prędka bydź vczyniona spráwiedliwosć.

A Jesliżeby tráfiło sie około tákowych rzeczy Sąd ná tákowym mieyscu/ gdźieby Przysiężnicy prędko zebráni bydź nie mogli/ ma Wóyt ábo Sędźia/ dla vstrzeżenia więtßych nakłádów/ te Controuersia do Rádźiec/ ábo Wyß-

ßego Vrzedu tegóż mieyscá odesłáć. Ale ten który ták bedzie odesłan / to iest / Powodna stroná / ma pierwéy niżli sie co pocznie Rekoiemstwo postáwić / ábo przynamniey przyśiądz / iż gdzieby do tego przyßło / żeby w swoiéy Akciiéy vpádłá / á strácíłá nakłády wßytki / które druga stroná ná to vczyniłá / nágrodzić ma. Tákże y stroná obwiniona / ma sie téż zá wßytki ßkody obreczyć. A tám gdy iuż Powodna stroná dowiedzie / y vkaże iże to iego włásné rzeczy są iemu pokrádzioné / ábo iákimkolwiek obyczáiem odieté / według Práwá / máią bydź iemu przysądzoné / y wróconé.

8 ALE ieśliżeby stroná Odporna broniłá tych rzeczy / obowiązawßy sie / iáko przedtym powiedziano / y obreczywßy sie zá nakłády / á nie mogłá przyśięgą ábo słußnymi dowody tego dowieść / że słußnym obyczáiem tych rzeczy / które drugiému zginęły / nábyłá: ábo żeby sie ná nie zkądkolwiek dowiodło / że wiedziáłá iże to krádzioné rzeczy są: tákowa stroná z témi rzeczámi wßystki nakłády około dochodzenia tych rzeczy od strony Powodnéy vczynioné / ma koniecznie nágrádzáć / według nálasku Vrzedowégo. Ale gdzieby sie vkazáło / że ten przy kim

ty rzeczy náleziono / nie wiedział o tym / iáko ty rzeczy zginęły / ábo iáko ich ten nabył / od kogo ié kupował / tedy káżda strona ma swé nakłády. A Powodna strona / ktora tákowé rzeczy zyskuie / iesliżeby były konie / woły / ábo iákiężkolwiek bydło / á vkazáło sie / że ná nié iáką vtráte vczyniono / ma to według vznánia Vrzedu zápłácić. Abo też gdzieby żaden sie do tych rzeczy nie ozwał / ábo obreczywszy sie ten v kogo ty rzeczy náleziono / nie stánął: ma Powodna strona / iesli iáki nákład ná ty rzeczy od Vrzedu vczyniono / nákład ten nágrodzić. Poniewaz rzeczy swoie zyskuie strona Powodna / gdzieby iuż dowiodłá / że to iéy własné rzeczy są / á nie mogłá tego dowieść y pokázáć / iżeby złodzieystwem iéy ty rzeczy zginęły: á strona ktora odpowiáda / mogłá przeciw niey dostátecznie dowieść / że słusznym á poczciwym obyczáiem tych rzeczy nábyłá / ták żeby rozność y wątpienié w tym było: ma przysięgá Powodnéy stronie bydź skazána / iáko ty rzeczy iéy kradzionym obyczáiem zginęły: á gdy przysięże / ma iéy w tym wiárá bydź daná przeciw drugiéy stronie / y rzeczy ty máią bydź wrócone.

A Niéma około tákowych rzeczy kradzionych

żadna Prescriptia dawnośći czásu mieć mieyscá/ ábo dawność Possessiiéy. Ale ieslizeby stroná Powodna/ nie mogłá tego żadnémi dowody dowieść / że to iéy włásné rzeczy/ ábo iáko iéy té zginęły: ma stroná obżáłowána bydź oczyśćiona / y przy rzeczách zostáwiona / á nakłády téż zá vznánim Vrzedu / ná stronie Powodnéy máią bydź skazáné.

STroná Powodna / gdźieby według wyższéy opisánéy przygody / nie mogłá bez wielkiéy vtráty á nakłádu / rzeczy tych o które idźie przed sądem dochodźić / ábo ieslizeby było bydło iákié/nie miáłá czym żywić á stráwowáć/ták długo / pókiby dokończenie Práwá sie nie sstáło / ma bydź obręczoná / że iednák zá rozeznánim Vrzedu / á skazánim / gdy sie Controuersia dokończy / będźie powinná té rzeczy przed Vrzedem postáwić: á ieslizeby według Práwá ná nie to przyszło / że y nakłády wróćić / á dosyć vczynić chce / á przytym iesliby tákowé rzeczy przed dokończenim Práwá pokazáły sie / ábo bydło pozdycháło / tedy powinná będźie to wszystko/ według vznánia Vrzedu / zástąpić. Co gdy vczyni / dla vstrzeżenia niepotrzebnego nakłádu / máią iéy tákowé rzeczy bydź wydáné zá tym obręczenim /

żeby po-

żeby powinná byłá ie ná czás náznáczony záś przed Vrzedem postáwić. A iesliżeby obie stronie tey Condycijéy podawáły / tedy stroná obżálowána / ma przed drugą ku temu bydź przypuszczona. A w takowych Controuersiách / iesliżeby sie iákié wątpienie przygodziło / ma też rádą náuká wzięta bydź / od ludzi w Práwie biegłych. A iesliżeby vkazáło sie ná kogo / że tákowych rzeczy niesłusznym obyczáiem nábył / á był w tym podeyżrzánym / y Powodna stroná tego sie domagáłá / żeby iáko in criminali był sądzon: Vrząd ma przeciw tákowému ták postępowáć / iáko przeciw w złoczyństwie podeyżrzánému / według wyższéy opisánégo obyczáiu: gdzie sie wypisuie / iáko ma bydź przećiw tym postępowano / którzy w złodzieystwie / ábo w rozboystwie są podeyżrzeni / á zá tákowémi dowody może táki bydź męczon.

GDzieby zá tákowym postępkiem in criminali okazáło sie / że téy rzeczy Powodnéy strony właściwé są / á że ie iéy pokradziono / á ona żeby dostátecznie tego dowiodłá / máią záráźem bydź wróconé / bez nágrodzenia vtráty á nakłádu / oprócz żeby ná bydło koszt iáki vczy-

mion był / tedy ma wżdy ale nie zbytnim obćiąże=
nim nágrodźić.

NAia też iáko y wyszéy nápiſano / gdźieby
ſtroná która zá doſtátecznym Rekoiem=
ſtwem / dla vſtrzeżenia niepotrzebnégo nakładu /
ty rzeczy przed przewiedźienim Prawá zabráć
chćiáłá / iey wydány bydź.

GDźieby kto rzeczy ſobie pokrádźionych / bez
Práwá / á nie vżywáiąc w tym Vrzedu /
od złodźieiá ábo tego co pokradł / ſam doſtáć
mogł: tákowy nie ieſt nikomu zá to powinien / y
gdy ſie iemu od złodźieiá doſyć sſtánie / á będźie
chćiał ná tym przeſtáć / niema go żaden do tego
przyniewaláć / żeby kogo nád wolą ſwoię / dla po=
krádźienia tych rzeczy obwinił. Ale Vrząd ie=
dnák / żeby złodźieyſtwá y złoczyńce tego ſie do=
wiedźiał / niéma ták tego zániecháć / ale ma prze=
ćiw niemu inſtygowáć / y doſtátecznym vznánim
winnośći ſłuſznie káráć.

Rzemieſtnicy Szubienice iáko máią budowáć / ktorey dla karánia złych ludźi potrzebá.

ARTIC: XCI.

NA niektorych mieyscách iest obyczay / że wszyscy Cieśle / ábo też Murárze / ktorzy pod iednym Práwem śiedzą / á do niego przysłucháią / gdy potrzebá tego iest / żeby Szubienicę nową zbudowano / ábo stárey popráwiono / powinni sobie pomoc. A ták / gdy ich wiele będzie / nie málego nakłádu ná nie bywa potrzebá / ktory nakład muśi ten czynić / co ma złodzieiá dáć obieśić. Ale poniewasz niesłuszna to rzecz iest / żeby vtrat niepotrzebnych komu przyczyniano: przeto ma ten obyczay bydź pokażon. Ale Vrząd / gdy tego potrzebá będzie / ma obesławszy wszystki Cieśle ábo Murárze / ktorzy pod to Práwo przysłuszáią / ábo też Woyt losem między nimi iednego ábo dwu obráć / ábo też kilko / ktorzy zá roskazánim Vrzędu / máią tę Szubienicę zbudowáć / á niema im wiecey płácono bydź ná dzień / iedno iáko obyczay iest płáćić / pod ćieżką winą á karánim / gdźieby ktory temu roskazániu dosyć czynić niechćiał. A Pan tego mieyscá / ábo Vrząd / ma ten nakład sam podiąć / y robotę im płáćić / bez obćiążánia stron. A gdźieby ieden Ciesla ábo Rzemieślnik potym śmiał drugiemu o to przygániáć / á

iego tym sromocić/ ma przepáść winę/ Grzywnę złotá ábo śrebrá / którey polowice Vrząd weźmie/ á druga polowicá ma temu bydź daná/ któremu ten przygánił / tylo rázów / iloby rázów sie to tráfiło: á Vrząd sam tákowey winy wyciągać ma pomoc. Ale gdźieby ten coby przygánił / nie miał zkąd tey winy dáć / ma ták długo w więzieniu bydź dźierżan/ pókiby tego co obráźił nie przeprośił/ témi słowy: Iże nie tym obyczáiem to mówił / żeby miał iemu iáką przygánę czynić / ná iego dobrym mnimániu á sławie. A póki sie dostátecznie nie obreczy / że tym obyczáiem niéma mu nigdy przygániáć / ábo o nim tego rozumiéć / żeby iego dobrey sławie to co szkodźić miáło. A niéma tákowégo żaden w tym brónić áni zástępowáć / pod przepádnienim teyże winy / gdźieby sie kto tego ważył.

Dokonczenie.

Laus Deo. A. 1654 adi 24 8bris.

Possessor sum D[illegible] [illegible] A. Deleci[illegible] Prag[illegible]

A. 1672 30 9bris.

